ПОЗА ЧАСОМ І ПРОСТОРОМ

"БОЖЕВІЛЬНЕ МАРЕННЯ"

…Засідання світової Асамблеї учених наближалися до кінця Мета Асамблеї була незвичайною — знайти шляхи для більш доцільного існування людства, відшукати нові форми соціального, політичного та філософсь-кого співіснування.

Було багато сказано старих і нових істин. З трибуни Асамблеї лунали і мудрі слова, і тріскуні фрази, і ви-сока вченість, і явне неуцтво.

Коли проходили останні засідання Асамблеї, її стали зовсім мало відвідувати, а преса взагалі втратила до неї всякий інтерес.

Та на передостанньому засіданні сталося щось дивне. Репортери, які раніше дуже сумно розглядали роз-мальовану стелю приміщення, тепер гарячково передавали щось з допомогою портативних радіоапаратів в га-зети. Газети зробили за годину своє діло — і сталося небачене…

…Конференц-зал університету знову заповнили вчені. Були представники зовсім протилежних течій в науці — і матеріалісти, і найреакційніші ідеалісти, і навіть священнослужителі різних релігій.

Засідання, що відбувалося сьогодні, стало справді цікавим завдяки людині, яка стояла тепер на трибуні. Над здивованою і схвильованою аудиторією неголосно, глухо звучав голос, народжуючи незрозумілі, дивні істини, зачаровуючи присутніх:

— …В безкінечній пустелі Всесвіту пливуть неосяжні зоряні світи. Свідомість неспроможна охопити надграндіозності світобудови, а всі спроби хоча б частково з’ясувати суть Буття — даремні, нікчемні і смішні…

— Десь у безодні — пилинка. Це — Земля. На ній — нікчемні своїми розмірами істоти, сміховинно малі! Але дух і розум цих істот, що вічно пориваються до шукання, — неймовірно великі і сильні…

— Хто вони такі? Куди ідуть? Багато людей шукають розгадки великої таємниці. Дві дороги в Науці людства. Дві крайності. Між ними — безліч дрібних стежечок… Плутанина, ворожнеча — а відгадки нема! Таємниця! Де ж істина?

Оратор замовк. Поглянув на зал.

— Чи не ви будете нам відкривати істину, містер Барвицький? — прозвучав серед мовчанки різкий іроні-чний голос. Аудиторія зашуміла. Почувся сміх. Та оратор, навіть не звернувши уваги на непристойний вигук, говорив далі:

— З одного боку — містичні теорії ідеалістів, що незмінно приводять до першопричини і, нарешті, вима-гають віри в Творця Всесвіту, а з другого боку — примітивні доктрини матеріалістів, які виводять великий мо-гутній Розум людини з косної мертвої матерії і, таким чином, наділяють матерію розумною основою хоча б в потенціалі… Закони Природи, які діють нібито незмінно скрізь, де для цього є умови, створюючи в процесі еволюційного розвитку живі істоти від первісного протиста до обдарованої Розумом людини — знову нічим не відрізняються від Творця, але тепер уже несвідомого, що ще гірше!..

— Це що — знищення всієї науки? — знову вигукнув насмішкуватий голос. На нього обурено зашикали. А Барвицький спокійно говорив:

— Але є, безперечно, є вірний шлях до абсолютного знання, який захований від нас Природою. Гаранті-єю цього є той факт, що одна за одною падають таємниці Світу перед зброєю Розуму. Цей шлях — в шуканні взаємозв’язку Матерії, Розуму, Часу і Простору…

Оратор зупинився, передихнув Взяв стакан, спокійно відпив ковток води.

Це був високий худий чоловік з розтріпаною величезною русявою шевелюрою, з глибоко запалими очи-ма на довгому кістлявому обличчі, в якому була своєрідна похмура краса. Ось він відкинув волосся з лоба, по-шукав щось в записці, яка лежала перед ним, і знову підняв темний незрозумілий погляд на аудиторію.

Всі з подивом і тривогою ждали, що їм скаже ще цей дивний, схожий на маніяка, вчений. А він говорив, дивлячись кудись за голови, за стіни будівлі, немов проникаючи силою думки в безодні Космосу:

— Чи можна стверджувати, що є тільки Буття, яке пізнається нашими почуттями? Ні в якому разі! Бо це буде вульгарне обмеження безкінечного Всесвіту, який мусить бути в своїх проявах безкінечним так само, як в Часі і Просторі. Людина ж з своїми почуттями і аналізом Розуму пізнає тільки найнікчемнішу частину безмеж-ного Буття не тільки в Часі і Просторі, а і в якості.

Той самий молодий учений, що кидав іронічні репліки, знову не витримав і, схопившись з місця, крик-нув:

— Для чого ви спеціально ускладнюєте проблему? Для чого нагромаджуєте стільки містики і незрозумі-лості? Чи є що-небудь поза можливостями почуттів, ми не знаємо! А те, що ми поволі і безкінечно пізнаємо світ — це ясно кожному школяреві!..

— Цілком вірно — кожному школяреві! — спокійно підтвердив оратор. — Але питання йде про те, як ми його пізнаємо, наскільки глибоко…

— В безкінечному Космосі є безкінечні кількості різних невідомих нам існувань. Природа їхньої органі-зації та координати, в яких вони

знаходяться, чужі і недоступні для нас І ось, в той час, коли перед нами лежать безкрайні простори невивчених чудесних країн, ми повинні зупинитися на березі океану, який відділяє нас від тих чудес. Цей океан — Час і Простір! Так, кайдани Часу і Простору зв’язують руки і ноги людства, яке, незва-жаючи на "прогрес"— безсильне і жалюгідне!

— Ну, це вже занадто! — закричало з десяток голосів з різних місць залу.

— За кого він нас вважає?

— Що за неонігілізм?!

— Тихо! Джентльмени, це ж дуже цікаво!

— Геть!

Всі ці вигуки заглушив спокійний голос Барвицького:

— Ні! Не занадто... Я доведу це!

— Справді, давайте проаналізуємо справжнє становище людства. Куди пориваються люди, що хочуть, які їхні перспективи в майбутньому?..

— Незаперечні заслуги науки в полегшенні праці людини, у виробленні засобів для більш швидкого пе-ресування у створенні засобів зв’язку на відстані та інше... Все це робиться для того, щоб максимально задово-льнити різноманітні потреби людей. Але самі вони — "Царі природи" — для чого живуть і куди йдуть? Це не пусте запитання, не треба іронічних поглядів! Адже ніякі потуги соціологічних наук, які звуть людей до спра-ведливого суспільства, і ніхто з вас не приховає і не спростує того, що в даний час людина відрізняється від тварини тільки своїм інтелектом та тим, що може більш повніше задовольняти свої

забаганки чи бажання — як хочете! В усьому ж іншому — народження, короткочасне життя, зникнення разом з індивідом навіть найпрекрасніших його ідей чи бажань, смерть — ми подібні до нещасних тварин, життя яких з філософської точки зору безглузде. Можуть заперечити — адже наші діла приносять користь майбутнім поколінням! Пуста фікція! В майбутньому настане час, коли загине і наша планета і людство. То в ім’я чого ж всі незліченні страждання і страшна праця тисяч поколінь? Ради того, щоб колись на мертвому космічному тілі залишити тільки сліди дія-льності нікчемних істот, які багато мільйонів років боролися ради ефемерних ідей, а потім забрали їх з собою в могилу, чи кинули в безодні Космосу?!

— Що ж ви пропонуєте? — вигукнуло тепер уже декілька роздратованих голосів. А той самий вчений, що кидав репліки, іронічно додав:

— Очевидно, шановний професор пропонує колективне самогубство для всього людства, якщо все наше життя ефемерне!..

— Не поспішайте з висновками, погано вихований молодий чоловіче! — відрізав Барвицький і говорив далі:

— Де ж вихід? Як глибше пізнати Світ? Як осмислити наше життя і зробити його більш перспектив-ним?..

Весь зал притих.

Барвицький, очевидно, підходив до основного, ради чого він — професор університету — авторитетний вчений, виступив на Асамблеї, куди з’їхалися учені майже з усього світу.

І ось присутні почули слова, які примусили їх здивовано перезирнутись:

— Перш за все треба зробити людство безсмертним! Так, панове насмішники, — іменно безсмертним! І не окремих людей, а все людство!

— Ахінеї! — почулося кілька голосів. Вчені і всі присутні стримано і якось ніяково почали перемовля-тись. Але оратор уже підняв руку, закликаючи до порядку схвильовану аудиторію.

— Не дивуйтесь! Я все з’ясую, панове! Судити будете потім Справа йде про те, щоб розірвати ланцюги Часу і Простору, які скували Людство і примусили його скніти в безглуздій метушні — політичній і соціальній — на нікчемній планеті, без надії відвернути коли-небудь невмолимий фатум Часу і Простору — народження, смерть, народження, смерть!..

— Я гадаю, що висновки теорії відносності відомі всім присутнім, і зупинятися на конкретизації їх я не буду Скажу основне...

— Ви всі знаєте, що для об’єкта чи суб’єкта, який летить в просторі з швидкістю променя, і об’єкта або суб’єкта, що знаходиться, допустимо, в звичайних умовах, на Землі, час буде проходити по-різному. Чим біль-ша швидкість, тим менше "старіє" об’єкт або суб’єкт. Такий висновок теорії відносності. Людина, промандрувавши в Космосі кілька місяців, може повернутися на Землю через століття за земним часом. Страшний пара-докс! Але в ньому, на щастя, вихід для всього людства. Це — та стежечка, те віконце, яке Природа залишила для нас в царство безкінечності і осмисленого безсмертного Буття!

Зал насторожився.

— Найбільша швидкість розповсюдження причинності — це швидкість розповсюдження променя. Так говорить теорія відносності. Я вважаю, що це неправильний висновок! Обмежені швидкості можуть бути тільки в обмеженому Всесвіті. Всесвіт же безкінечний, тому й швидкості в ньому можуть бути загалом безмежно ве-ликі! А раз так, то неминуче наступить момент, коли тіло, що летить з надпроменевою

швидкістю, сповільнить свій розвиток до мінімуму, потім зупиниться в своєму розвитку в часі, а далі почне молодіти! Я стверджую—хто досягне надпроменевої швидкості, той буде вічно молодим і безсмертним, він вийде за межі Часу і Просто-ру і зможе навіть вернутися в будь-яке минуле. Таким чином Людина стане справжнім господарем Буття, Кос-мосу, а не жалюгідною лялькою в руках сліпих сил Природи!..

— Безумний! — зірвався з місця високий блідий священик. — Разом з сучасною наукою ви хочете зруй-нувати ідею Бога! Ваша теза про безсмертя Людини в плоті — богохульство! Ви ставите під сумнів існування душі, боготворите Людину!

Барвицький криво усміхнувся:

— Факти говорять за себе! Чи не краще самим стати Богами, зруйнувавши стіну Часу і Простору, згро-маджену Космосом навколо нас, ніж чекати милості невідомого Бога? Перед людством — прекрасний шлях!

— Тепер необхідно побудувати апарат, який міг би досягти надпроменевої швидкості, і провести експе-римент. Це можливо завдяки успіхам ядерної фізики. Але я бачу інші часи. Недалеко та хвиля, коли Людство перетворить планету, на якій живе, в величезний міжзоряний корабель, який, летячи в просторі з неймовірними швидкостями, буде не тюрмою для нашого бунтарського духа, а справжньою машиною часу, яка перенесе нас в будь-яке Буття, в будь-який час і дасть безсмертя.

— Я звертаюсь до вас, кращі вчені світу, мозок людства! Давайте всі разом приступимо до практичних робіт по підкоренню Космосу і розірвемо кайдани Часу і Простору!..

Потік неймовірних ідей був такий раптовий і вражаючий, що багато присутніх не змогли знайти відразу слів для реакції. Тільки репортери

без кінця фотографували сенсаційне засідання та передавали по радіо нечу-вані слова Барвицького.

Нарешті, піднявся старий академік Мільтон — Президент Національної академії.

— Питання ставиться так, — роздратовано сказав він, — що всякий, поважаючий себе вчений, відмо-виться брати участь в подібних прожектах. Все це ніщо інше, як антинаукова авантюра, якщо не гірше ..

— Ви помиляєтесь, містер Мільтон,— заперечив російський академік Копилов.— Хоч я і не згоден з фі-лософськими висновками Барвицького, але в його пропозиції — великий науковий і практичний смисл Питання поставлено дуже сміливо, але з якого це часу сміливість в науці вважається авантюрою або неуцтвом?!

Та роздратований Президент з свитою професорів поспішав до виходу. Чулися образливі вигуки на адре-су Барвицького, нічого не можна було зрозуміти в залі, яка кипіла почуттями схвильованих до краю людей…

До Барвицького підійшов Копилов, кілька французьких інженерів, з десяток молодих учених.

— Колего, — говорив російський академік, — по-моєму, ви в своїх висновках глибоко помиляєтесь. Я не кажу вже про ваш повний нігілізм в соціологічних проблемах.

— Так що — ви цілком відкидаєте мої пропозиції? Ви вважаєте їх нездійсненними? — різко запитав Бар-вицький.

— Ні, чому ж! Але ви справді, критикуючи ідеалізм, самі залазите у архіідеалізм Ви зважаєте, що людина звільниться від своєї матеріальної

оболонки при досягненні зверхпроменевих швидкостей і цілком перейде в область ідеї — здається, я так зрозумів вас?

— Майже так!

— То ось — я вважаю, що ви жорстоко помиляєтесь. Людина — це, перш за все, матеріальна субстанція, і "перетворення", зв’язані з різницею часу, можуть бути обмежені, а не такі фантастичні, як ви малюєте! Чи не краще зайнятися справді побудовою корабля, але для реальних польотів, в межах швидкості світла? Це буде корисно, по-перше, а по-друге — наша Академія візьме участь в цьому…

— Ні! — вперто нахмурився Барвицький. — Вийти за межі Часу і Простору можна. І я зроблю це!..

— Гляньте! — показав Копилов на залу.

Глибоко запалими очима дивився Барвицький, як виходили один за одним вчені, до яких він звертався, у кого в руках була доля здійснення його фантастичних незбагненних ідей .. Потім повернувся спиною і понуро схилив голову… Гості переглянулись, Копилов теж знизав плечима і пішов. За ним пішли інші.

Барвицький залишився один. Зовсім один!..

На другий день газети всього світу вийшли з великими статтями, присвяченими Асамблеї. Газети Аме-рики майже всі дали велетенські заголовки:

"БОЖЕВІЛЬНЕ МАРЕННЯ ПРОФЕСОРА БАРВИЦЬКОГО"

— ДИКІ ІДЕЇ —

"КОСМІЧНЕ БЕЗГЛУЗДЯ"

В кожній газеті слова і ідеї Барвицького трактувалися по-різному. Одні насміхалися над тими ідеями, ін-ші погрожували, треті вимагали заборонити подібні виступи, бо вони, мовляв, підривають віру в смисл життя і суспільства.

Газети, зв’язані з релігійними організаціями, надрукували ряд злобних нападок на Барвицького і його ви-ступ. Вони вимагали повністю розгромити подібні ідеї і їх ініціаторів, і серед слів у кожному рядку відчувалася погроза..

...Барвицький посміхнувся, прочитавши ті погрози. Але його легковажність була передчасна. Коли він прийшов на другий день до університету, його викликав ректор.

— Містер Барвицький, — сухо офіціально звернувся він до професора, — на превеликий жаль ми муси-мо відмовитися надалі від ваших послуг.

— В чому річ? — здивовано підняв брови Барвицький.

— Я більше нічого не можу сказати вам...

Професор пильно подивився на ректора, зрозумів, що вже почали діяти ті сили, які погрожували, мовчки повернувся і вийшов.

В той же день його було звільнено від наукових посад в усіх інститутах. Барвицький був пригнічений. Замість того, щоб зрозуміти його, світ позбавляє його можливості навіть теоретично працювати над улюбленою проблемою, не кажучи вже про практичне здійснення.

Що ж робити? їхати в Європу? Копилов обіцяв, що їх Академія допоможе! Ні! Вони не тим шляхом ідуть, вони не одірвуться від Землі

навіть тоді, коли ракета буде летіти з швидкістю світла! Це, здається, крах його ідей! Дні ідуть за днями і скоро старість! Його надія на Асамблею, на її підтримку провалилась, і тепер залишилось тільки, як пишуть газети, "божевільне марення", всесвітня ганьба і гіркота в душі…

НЕСПОДІВАНЕ ЗАПРОШЕННЯ

…Ввечері Барвицький бездумно йшов по вулиці. Йому тепер було все одно — куди йти. Дома його жда-ла пуста, холодна квартира, де він самітно жив багато років з своїми неймовірними мріями віч-на-віч. Він подо-бався багатьом жінкам, але жінки чомусь не подобались йому його обурювали найменші ознаки міщанства, неуцтва, легковажності. І він залишався самотнім… І ще буйніше линули його мрії в безодні Всесвіту…

Настирливо звали кудись вогняні реклама на землі, на стінах і навіть в небі, мимо пропливав безкінечний натовп, тінями пролітали над головою гелікоптери, на екранах вуличних телевізорів показувалась передача з Місяця, куди прилетіли перші експедиції з Землі, але нічого цього не бачив Барвицький.. Знову приходила апа-тія, як це бувало з ним часто. Він повернув до велетенського моста і вийшов до парапету..,

Барвицький не бачив, що за ним на невеликій відстані йшла весь час молода жінка. Вона зупинилася не-далеко від моста, сховавшись в тіні…

Він сів на парапеті. Хаотичні думки закружляли в голові. Що він хотів? Розібратися в тому, що відбуло-ся? Для чого? Тепер все даремно! Даремні його безумні мрії, сподівання, плани…

Далеко внизу, в хвилях ріки, блиснули відбитки зірок. Барвицький стрепенувся, підняв лице догори. Лег-кий вітер мчав у нічному небі прозорі волокна хмарок, і здавалося, що зірки, які виднілися в туманному димку, колишуться. Барвицького щось здавило за горло, на

очі навернулися сльози— і, як завжди, забилося серце, си-льно, хвилююче.

В пам’яті блискавично проносилося його життя, повертало золоте дитинство. Ще тоді, коли він ледве вмів читати, коли над його білявою головою простиралося небо рідної Галичини, — його хвилював вигляд зо-ряного неба… З глибини свідомості виринали тіні минулого…

…Він сидить на колінах у матері — русявої синьоокої худенької жінки. Легенький вітрець пестить об-личчя Святослава, заколисує його. Не ваблять його ні величні вершини лісистих Карпат, що вирізьблюються на обрії, ні спів солов’їв, ні тінисті гаї, ні рев Черемошу. Дитячий погляд тягнеться в небесну безодню. Чого йому там шукати — в цих краплях вогню — зірках, що мерехтять на темносиньому тлі неба, або в холодному колі Місяця? Страшна глибина відчувається, як поглянеш у небо, але це не лякає Святослава, і з дитячих вуст зрива-ється негадано запитання:

— Мамо! А чи далеко до Місяця?..

Мати здивовано поглянула на сина, але все ж тихо відповіла:

— Далеко, сину, так далеко, що людського життя невистачить, щоб долетіти туди…

Святослав замовкає, а згодом радісно торсає матір:

— Мамо, мамо, я придумав, як можна долетіти! Треба тільки посадити багато людей — і старих і дітей… Старі вмруть, а молоді тим часом підростуть і долетять…

І з тих пір, де б він не був — чи тоді, як його батьки емігрували в Америку, чи під час навчання в універ-ситеті, коли він у вільний час працював в ремонтних майстернях,— завжди він думав про те, що

захопило його з юних літ — про далекі зоряні світи. Святослав весь поринув з головою в науку, рано одержав вчений ступінь і став професором. Посилено вивчав конструкторську справу, електро і радіотехніку, ядерну фізику і все те, що було необхідне для конструювання космічного корабля…

Його випередили — кілька космічних ракет вже зробили перші польоти на Місяць, а тепер в Америці, Англії і в державах соціалістичної конфедерації готувалися апарати для великого перельоту на Марс і Венеру. Та йому вже давно це було байдуже, і його божевільна мрія вела ще далі!

— Що інші планети? Що сонячна система? Хіба не такі ж самі землі? Навіть гірші, бо не пристосовані для життя? Це все дитяча гра, ілюзія прогресу! Треба вийти за межі Системи, в космічну безкінечність, в інші зоряні світи, треба перебороти вплив Часу і Простору, скинути гніт матерії і вічним вогнем перейти в інше Бут-тя!..

Його не слухали, за спиною посміхались:

— Знаменитий учений, а трохи той…

І показували пальцем біля лоба.

Вчорашня Асамблея принесла йому остаточний удар. Весь світ відвернувся від нього. його висновки, йо-го чудесну мрію вважають химерою! Кінець!

Хто ж він? Учений? Але ж його вигнали з усіх інститутів, де він працював! Людина? Мабуть, ні, бо ко-жен з людей хоча б думає про життя тут, на Землі, продовжує його, створює сім’ю… А він прожив тридцять п’ять років і навіть не кохав нікого, не пригортав до своїх грудей жінки, не чув тривожного стуку жіночого сер-ця-— Ні! Він не знаходив такої жінки, що збагнула б його шукання, розділила б вогонь

його шукань! Тільки га-люцинації і в сні і наяву настирливо з’являлися в свідомості… Ось і тепер, до болю ясно, перед широко відкри-тими запалими його очима виринає видіння, і не знає Святослав — сон оце видіння чи, може, сниться йому глу-хий гомін велетенського міста і парапет набережної, де він сидить…

Все прозорішими робилися контури цього світу, десь в просторі зникали звуки, і ось Барвицький відчу-вав і бачив лише одне…

…Навколо нього — чорна кам’яна пустеля. Немає жодного деревця, жодного струмка, жодної живої іс-тоти. З неба ллються палючі промені двох світил — одне з них жовте, а друге блакитно-біле, малесеньке. Свя-тослав знає, що він в чужому світі, що він поривався сюди з-за далекої безодні і хоче знайти тут дивну мрію. Де ж вона? Все сильніше палить проміння, жаром дихає розпечене каміння. Хочеться пити… Смішно — хочеться пити, як і на Землі! А він думав, що в іншому світі буде не так, як у себе, на рідній планеті. Йде він по чорному базальту, і дві тіні від двох сонць — одна світліша, а друга темніша — химерно супроводжують його…

Святослав втомлено зупиняється, важко дихає… І ось з кам’яної долини прямо перед ним з’являється дивне видіння — закутана в довгу білу накидку істота. Барвицький затремтів від якогось передчуття. Нарешті! Хто ж ця істота?

А білий привид наблизився і зупинився перед Святославом. Покривало падає з голови, і він бачить жіно-че обличчя — але ніяк не зрозуміє, які в неї очі, не збагне, що ж приваблює його в ній?! В якомусь чарівному тумані блискають її зіниці, біле волосся вільно спадає локонами на груди. Вона підіймає свою тонку прозору руку, прикладає до чола Святослава, і йому здається, що в його груди теплою хвилею вливається безсмертя.

Жінка нового світу мовчки робить запрошуючий жест. Вона показує в бік пустелі, щось промовляє не-звичайно мелодійним голосом, і він розуміє, що мусить пройти разом з нею через палючий простір, який тепер розстилається навколо… І вони йдуть. Жінка дивиться чарівним поглядом в очі Святослава, бачить в них те нез’ясовне почуття, що горить тепер в його душі. І здається йому, що без кінця триватиме блаженство, що він, нарешті, в іншому бутті і безсмертя відкрило йому свої сяючі ворота…

Та що це? Йому перехопило дихання, вона також судорожно хапає повітря широко розкритим ротом. Спека нестерпна. Від каміння пашить таким жаром, що, здається, загориться взуття. Він зупиняється, підіймає обличчя догори і бачить, що два світила опускаються донизу, стають все ближчими, і це від них така пекельна спека! Нікуди сховатися! Значить, це смерть! Це — космічна катастрофа! Жінка дивиться в небо, і її погляд теж стверджує безвихідь!

Святослав зупиняється, повертається до супутниці з чужого світу:

— Значить, я поривався до далекого світу, щоб загинути разом з тобою, чарівне створіння?

Вона слабо усміхнулася, поклала руки на його груди… Святослав схопив її в обійми, припав до прозоро-рожевих уст. І тоді відчув, як серця їх забилися в єдиному ритмі, і зрозумів, що ця жінка присуджена в книзі Буття йому, хоч і родилася за більйони кілометрів від нього! Та було пізно думати і мріяти! Від нестерпно гаря-чих променів на них загоралась одежа…

Кохана (вона була вже кохана!) підняла променисті очі, глянула в лице Святославу, і велика безсмертна любов обвінчала їх — людей різних світів!

А в наступну мить обоє спалахнули полум’ям і хмаркою прозорого туману відлетіли в йебо…

Барвицький здригнувся, застогнав, зірвався на ноги… Видіння зникло. Перед ним знову була набережна, парапет, велетенський міст, метушня людської юрби… І як завжди, розчарування було таким сильним, що Свя-тослав хвилин двадцять сидів непорушно, до болю стискаючи руками гарячу голову…

Та ось він відчув, як хтось підійшов до нього. Постояв, а потім поклав руку на голову. Барвицький бай-дуже підняв лице. Перед ним стояла дівчина — елегантно одягнена, висока, худорлява, з блідим обличчям і каштановим коротким волоссям. її сірі очі уважно і дружньо дивилися на професора.

— Хто ви? — здивовано запитав Барвицький.

— Ваш друг…

— Що ви хочете?

— Пробачте мені, містер Барвицький… Я не внаю, як це вийшло. Я слухала вашу доповідь… Стежила уважно за тим, що відбулося потім. Я захоплена вашими поглядами, вашими планами. Коли я довідалася, що вам погано, прийшла сюди… Може, я зумію допомогти вам…

Барвицький гірко усміхнувся, згадавши свої галюцинації… А потім вдячно потиснув її маленьку суху руку.

— Як вас звати?

— Мері. Мері Стін.

— Дякую, Мері… У вас прекрасна душа… Але що ж ви зможете мені допомогти, коли для здійснення моїх мрій дорога закрита?

— Але ж хіба життя тільки в ваших мріях? Хіба нічого більше не залишилось для вас цікавого на Землі?..

— Для мене — ні!..

— Мабуть, це не так, містер Барвицький… Але я вас дуже прошу — розкажіть мені про ваші мрії, я зро-зумію, я все життя теж захоплювалася астрономією…

І так благаюче дивилася Мері в очі професору, і так її погляд нагадував погляд неземної красуні, що кри-га розтанула в його душі, і тоді між ними почалася задушевна розмова…

Вони сіли в таксі-гелікоптер, який безшумно підняв їх в повітря і поніс над залитим вогнями містом. Під час польоту Барвицький знову в зрозумілій формі викладав перед Мері свої погляди на життя, на суспільство, на перспективи Буття у Всесвіті, на доцільність життя взагалі. Мері уважно слухала, задумано втопивши роз-ширені очі за вікно гелікоптера…

…Вперше в житті Барвицький запросив жінку до себе в квартиру. Мері згодилась. Вона з цікавістю роз-глядала його кабінет. На її подив у професора була дуже невелика бібліотека — всього біля трьохсот томів.

— Не дивуйтесь, навіть серед цих є ще зайві,— усміхнувся професор, перехопивши її погляд.— Основну і необхідну людську мудрість можна вмістити в десяток томів… Все інше— сміття!..

На портативній плитці Барвицький зігрів чай і, посадивши гостю за стіл, став викладати свої думки. Вона так уважно слухала і давала такі

розумні зауваження, що Святослав з вдячністю схилився до її руки і поцілував її.

В той же час він відчув поцілунок на своєму волоссі, і коли підняв лице догори, то в його очі подивилися інші — жіночі, наповнені великою любов’ю…

Губи Мері ворухнулися, і Святослав почув пристрасний шепіт:

— Я давно знаю вас!.. Але ви не помічали мене… Я ходила на лекції, де ви читали про зоряні світи… Я вже кілька років люблю вас!;:

— Мері! — хотів зупинити її Барвицький, але дівчина захоплено продовжувала говорити, дивлячись ся-ючими очима в лице професора:

— Не зупиняйте мене!.. Я все скажу! Не осудіть мене!.. Я спеціально студіювала астрономію, яка мені ні на що не пригодиться. На це йшли нужденні центи моїх батьків… Вони — прості робочі!.. Не проганяйте мене, дозвольте мені інколи бачити вас!..

Слухаючи безтямні слова дівчини, Барвицький відчував, що її очі проникають глибоко йому в душу, і не можна вже відвернути погляду від тих прекрасних дівочих очей.

Він якось негадано потягнувся назустріч непереможному поклику її серця. їхні губи зустрілися…

— Святославе, — шепотіла Мері, — невже й тепер ти будеш пориватися у Космос?..

— Тепер ще більше,— промовив Святослав.— Я хочу безкінечного щастя, а не миттєвого… А проте, що тепер говорити! Тепер мені залишається лише одне — мрії, безумні мрії…

— І я… — почервонівши, тихо сказала Мері.

— І ти, — ласкаво відповів Святослав…

В цю хвилину подзвонили. Барвицький вийшов. До кімнати зайшов високий джентльмен в темному одя-зі.

— Містер Барвицький?— запитав він.

— Так.

— Вам лист.

— Від кого?

Але джентльмен мовчки вийшов. Барвицький здивовано розірвав конверт і на невеликому синьому папі-рці прочитав:

"Пане Барвицький!

Прошу Вас прибути до мене о 12 годині дня, 20 серпня. Справа буде йти про реалізацію Ваших задумів.

Роген".

У Барвицького перехопило дихання Роген — це ж один з найбільших магнатів Нового Світу, мільярдер. Про нього ходить недобра слава, та дідько з ним! Головне те, що знову для Барвицького народжується перспек-тива…

Святослав радісно повернувся до Мері. Кинувся до неї, поцілував:

— Ти мій добрий ангел!

— Що таке?

— Розкажу завтра! А тепер — ти залишаєшся зі мною…

— Як?— здивовано підняла брови Мері.

— Так! — перебив Святослав.— Я тебе нікуди не відпущу. Будь зі мною, мила дівчино, давай поділимо і мою нову надію, і радощі та горе, які судилися мені…— і він знову гаряче обняв Мері…

Світло погасло.

А в небі, як і мільони років тому, спокійно мерехтіли Далекі зірки і кликали буйні серця в глибини Кос-мосу…

Наступило 20 серпня 19… року…

ПРОПОЗИЦІЯ РОГЕН А

Другого дня таксі-гелікоптер приземлився на майданчику-гаражу, який містився на даху розкішного осо-бняка Рогена. Барвицький вийшов з таксі і відразу ж зустрівся з самим господарем цього будинку — знамени-тим мільярдером. Той, стримано привітавшись з професором, запросив гостя вниз.

По крутих спіральних східцях з якогось рожевого матеріалу зійшли вони у велику залу, а звідти — до ка-бінету Рогена.

Барвицький сів, оглянувся.

Письмовий стіл, кілька стільців. Телефони, телевізори. В стелі — отвір, з нього падає приємне м’яке сві-тло.

Роген сів навпроти. Це був сорокалітній чоловік, невеликий на зріст, повний, з хижим яструбиним носом, з пронизливим неприємним поглядом.

— Містер Барвицький, — почав він. — Будемо говорити начистоту…

— Я слухаю вас…

— Я уважно слідкував за всім, що трапилося з вами. Я знаю, що ви на розпутті. Ви не можете здійснити своїх задумів? Чи не так?

— Так, — твердо мовив Барвицький.

— Я допоможу вам їх здійснити, — просто сказав Роген.

— Яким чином? — схвильовано запитав Святослав.

— Я повністю фінансую всі витрати на побудування космічного корабля. Конструювати і керувати всім будете ви!

Професор схвильовано встав з крісла.

— Зачекайте, — жестом посадив його Роген. — Я не все сказав. Ніякої гуманної мети перед собою я не ставлю. Я не думаю про прогрес. Я думаю про себе. Я егоіст. Корабель роблю для себе…

— Хто ж полетить на ньому?

— Я! І ви!

— Для чого це вам?— з подивом вигукнув Барвицький.

— Ось тепер ми якраз і підійдемо до діла. Я буду до кінця відвертим. Слухайте мене. Вам зараз треба ви-рішити, так чи ні! В разі підмови, ви забудете, що я говорив! Ясно?

— Гаразд! — не замислюючись, кивнув головою Барвицький.

— Так от… Мене не задовольняють ті 20–30 років життя, які мені дає природа. Я ділова людина, я люб-лю гроші, я хотів би бачити, як мій капітал через сто років розмножиться… Доки я не вмру, мої нащадки не наслідують спадщини. Отже я вирішив пережити їх. Я слухав ваші лекції, виступ на Асамблеї. Я вірю вам! Я лечу з вами. Ми повернемось через століття по земному часу. Я оформлю юридично справи так. щоб мене не вважали мертвим, і тоді капітал буде рости безперервно аж до мого повернення. Я хочу стати фінансовим воло-дарем світу з допомогою вашої машини часу. Ви зрозуміли мене?

— Цілком! — відповів Барвицький і внутрішньо здригнувся від огиди, зрозумівши мерзенність і жадіб-ність цієї нелюдської душі.

— Отже, я жду вашої відповіді. Вирішувати ви мусите тепер…

Святослав задумався.

А що ж власне йому думати? Хоч і мерзенний задум цієї "надлюдини", але це єдиний вихід вирватися у Космос і практично здійснити свої мрії.

— Я згоден! — твердо сказав він.

Сірі очі Рогена радісно заблищали.

— Отже негайно розроблюйте конструкцію. У ваше розпорядження я даю весь штат моїх науково-дослідних Інститутів, технічні можливості

авіаційних і атомних заводів і необмежений кредит. Вам досить цьо-го? — додав він з самовдоволеною посмішкою.

— Півгодини назад я не міг мріяти про такі перспективи, — відповів Барвицький. — Через рік ми виле-тимо з Землі у Всесвіт…

Роген стиснув йому руки:

— Завтра ж починайте…

— Гаразд, — сказав Святослав і вийшов з кабінету…

Він летів додому на гелікоптері, але не бачив нічого за вікном, не чув шуму гвинтів. Воскресла мрія не-сла його знову в небеса, і єдиний образ людини Землі, який він тримав в своїй пам’яті — був образ Мері, до якої він зараз хетів, щоб поділитися з нею своєю радістю…

СУПЕРЕЧКА З МЕРІ

Мері залишилася у Святослава, так і не повернувшись до своїх бідних батьків, які жили десь на околиці міста.

Вона вкладала у почуття до Святослава всю свою пристрасну, гарячу душу.

Вона була пригнічена і незадоволена, коли взнала про підготовку до польоту в небо, але спочатку не ви-словлювала свого невдоволення, щоб не дратувати Святослава… Однак минав час, і становище змінилося…

…На протязі 3-х місяців був підготовлений проект космічного корабля за ідеєю Барвицького. На закри-тій нараді конструкторів і

інженерів проект був повністю схвалений, і заводи Ро-гена одержали замовлення на виготовлення всіх необхідних частин корабля.

Світ нічого не знав ні про побудову корабля, ні про його конструкцію. А конструкція справді була незви-чайною.

При збудуванні перших космічних ракет користувались звичайним хімічним паливом. Але вже при по-дорожі на планети Марс чи Венеру не могло бути й мови про застосування такого палива. Його не вистачало для таких великих перельотів. Тому тепер ряд країн готували атомні ракети, де рушійною силою був потік ма-терії, розігрітої в атомному котлі. Але і ця конструкція не годилася для досягнення променевих швидкостей. Великі успіхи ядерної фізики дозволили Барвицькому піти зовсім іншим шляхом.

Його космічний корабель не мав нічого спільного з ракетою. Це був велетенський, довжиною в тридцять метрів, апарат, збудований з найтугоплавкіших і найлегших сплавів, обтічної форми, без повітряних стабіліза-торів. Посередині його був суцільний канал, що проходив наскрізь. В каналі монтувався велетенський соленоїд, а по краях каналу — величезні кулі — розрядники. Ці кулі сприймали на себе коротко-частотну енергію, кон-денсовану в атомних батареях, і імпульсами, посиленими в мільярди раз з допомогою суперпозиції хвиль, поді-бними до грозових розрядів, випромінювали через канал. Імпульси проходили від одної кулі до другої з будь-який бік. Соленоїд заряджався і, взаємодіючи з полем локалізованого в просторі згустка електромагнітної енер-гії, що проходив по каналу, давав рух апарату. Головне те, що апарат мусив рухатися безшумно, набирати будь-яку швидкість і навіть нерухомо висіти в просторі.

Запаси енергії в атомних батареях були надзвичайно великі і їх вистачило б на сотні років польоту по зе-мному часу…

Роген кинув на побудову апарата всі можливості своїх велетенських заводів, десятків інститутів, і через півроку в пустині Нью-Мексіко за неосяжною стіною в новозбудованому цеху почав монтуватися перший у світі корабель для досягнення швидкостей променя. В конструкцію було вкладено все краще, що могла дати наукова думка в області автоматики, теле, радіо і електротехніки, електроніки і т.д. За розрахунком Барвицько-го корабель мав бути закінченим в липні наступного року…

Перші дні Барвицький приходив додому веселий, радісний. Обнімаючи Мері, він жваво розповідав їй про те, як ішли роботи. З кожним днем все тривожніше ставало в неї на серці, однак вона стримувалась, бо не хотіла затьмарювати його радості. Але в свідомості настирливо билася думка — скоро розлука. Розлука назавжди, бо хто ж може ждати людину назад з неосяжних глибин Простору і Часу. І Часу… Бо якщо й вернеться він, то, може, тільки через сто років, коли вона вже помре!

Що він хоче знайти там, в холодних просторах Космосу? Невже вона — Мері — любляча і близька — не рідніша йому від космічних химер?

Одного разу, коли Святослав повернувся на гелікоптері з Нью-Мексіко пізнього вечора, Мері не витри-мала. Дивлячись повними сліз очима в лице чоловікові, вона сказала:

— Любий мій! Я завжди рада і щаслива, коли щасливий ти! Але в своїй радості ти зовсім забуваєш про мене.

— Що ти хочеш цим сказати, Мері? — стрепенувся Святослав. — Ах так, розумію! Розумію… — сумно сказав він. — Але що ж я можу зробити? Що я можу зробити, Мері?

— Хіба ти не людина Землі? Хіба не твого сина я ношу тепер під серцем?

— Це правда, Мері?

— Так!..

— Для чого, для чого? Кому потрібне на цьому світі ще одне створіння, ще один черв’як? Не треба цьо-го, Мері…

— Ні! Ні! — схвилювалася Мері. — Я не знищу твого сина… Я збережу хоч його, якщо не можу зберег-ти тебе!.. Куди веде тебе твоє марення, куди, скажи…

— Ах так — марення? Ти згодна з тим, як мене оцінила підла преса? І це ти, Мері, яка так раніше розумі-ла мене?

— Я хотіла показати тобі, що треба знайти мету і в нашому земному житті.

Святослав зневажливо махнув рукою:

— Перестань!.. "Мета"! Яка мета? Дати світові ще одного чи кількох нещасних? Ти ж прекрасно знаєш мої погляди на смисл життя, ти чула мої доповіді! Для чого ці смішні і нікчемні розмови… Я не можу, розумі-єш — я не можу не використати цієї можливості, щоб здійснити свою мрію! Пробач мені, Мері… Я знаю — тобі тяжко .. Але я повернуся! Я повернуся звідти!..

Мері гірко посміхнулась і не сказала нічого.

Холодок відчуження ліг між ними. Суворим і холодним відлітав щоранку Святослав, і знову до нього на-стирливо з’являлись галюцинації, і знову небесна неземна красуня звала його в пустелю неба, в інші світи. І такі ясні були ці видіння, що Святослав часто не знав, де ж реальна дійсність — другий чудесний світ, що ме-рещиться

йому у видіннях, чи заплакана Мері, що цілими днями без руху сидить на дивані, втупившись в одну точку…

ЩО БУЛО ПЕРЕД ПОЛЬОТОМ

…Пройшло 10 місяців… Через місяць мав відбутися старт космольота. Роген в кількох нотаріальних ко-нторах оформляв всі необхідні документи для того, щоб ніхто не міг стати його спадкоємцем протягом ста ро-ків. Крім того, він, за вимогою Барвицького, повністю матеріально забезпечив Мері і її майбутніх нащадків…

В червні нежданo до професора завітав гість: це був академік Копилов, який приїжджав на конгрес фізи-ків. Барвицький був розчулений — ніхто з учених до цього часу не провідав його, ніхто не згадав Копилов був першим-

— Колего, — сказав Копилов, після привітання, — я приїхав до вас не лише для того, щоб провідати вас. Я знаю про те, що вам відмовлено в роботі у всіх інститутах, і хочу запропонувати найактивнішу роботу в на-шій академії і якраз в галузі ваших досліджень… У нас в Росії почалися роботи по збудуванню космічного ко-рабля для польотів в інші системи. Я думаю, що ваш досвід, ваша ерудиція була б дуже корисною при цих до-слідженнях. Незважаючи на різницю в світоглядах, у нас з вами є багато спільного…

— Я дуже зворушений, колего, — відповів Барвицький, — але мені вже нічого цього не потрібно. Через місяць я вилечу в Космос!..

— Як? — здивовано вигукнув Копилов.

— Я говорю серйозно… Про це ніхто в світі не знає, але вам я розповім. З умовою, що ви збережете тає-мницю!

— Розуміється!..

— Так от, відразу після Асамблеї, коли я був спаплюжений і осуджений світом, — мене викликав Ро-ген…

— Роген? — вигукнув Копилов. — Це відомий магнат?

— Так. Він дав у моє розпорядження все, щоб побудувати космічний корабель для досягнення зверхпро-меневих швидкостей. Менше ніж через місяць апарат буде готовий…

— Хто на ньому полетить?

— Роген і я…

— Що він хоче робити там, в Космосі? — здивувався Копилов. — Здається, там не зробиш бізнесу!

— Хто знає, — таємничо мовив Святослав. — А між тим цього я не маю права говорити…

— Але ж, професоре, — озвався Копилов. — що ж ви будете робити один (фактично один, бо який з Ро-гена вчений) в Космосі, без товаришів, без наукової експедиції?

— Мені не потрібно експедиції, я не збираюся додавати результати жалюгідних досліджень на інших сві-тах до так званої "скарбниці" людської науки. Я хочу перейти за межі Часу і Простору і вийти в інше Буття. Я дізнаюся — правий я чи ні!

— Жаль, жаль! Ви не відмовилися ще від своїх поглядів, — замислено сказав Копилов. — Що ж, поба-жаю вам щастя, але від душі попереджую, що вас чекає поразка!..

— Хай! — вперто промовив Барвицький. — Але це сильніше за мене! Я не можу інакше… Ви розумієте?

— Я впевнений, — говорив Копилов, — що на великих швидкостях людина втратить можливість конт-ролювати свої дії і, може, навіть загине!..

— Я хочу бачити це!..

— Але ж ви нікому не передасте свої знання…

— За мною підуть інші…

Копилов з докором похитав головою:

— Професоре! Я не розумію, як можуть в одній людині поєднуватися такі великі думки і така наївність!.. Киньте ви свого Рогена, поїдемо до нас. Вища рада академій соціалістичної федерації вирішила розпочати ще нечувані по масштабу роботи, зв’язані з вивченням далеких світів… Ви знаєте — як необхідні нам такі люди, як ви!.. Не жар-птицю будете ви хапати за хвіст, а відкривати нові світи!

— Може, ще гірші, ніж наш, — усміхнувся Барвицький. — Пізно… Пізно… Скажу лише одне!.. На яко-му принципі у вас будується космольот?..

— Ми використовуємо спрямований пучок термоядерного вибуху…

— Це ж дуже небезпечно!

— У нас немає іншої конструкції…

— Так, так… — задумано протягнув Барвицький. — Ось що. Я передам через вас вашій академії проект свого космольота. Гадаю, що цей проект найбільш розроблений і найбільш ефектний з тих. що я знаю…

— А як же Роген?.. — почав Копилов.

— Роген? Ніякого морального права він не має на цю конструкцію. Апарат мусить належати людству. Якщо я сам не можу бути корисним для людей, то хай результат моєї думки допоможе науці. Я бажаю вам щас-тя, колего. І ось, візьміть, — Барвицький передав Копилову сувій паперів. — Тут все, що торкається корабля…

— Добре, — дружньо дивлячись в очі Барвицькому, сказав Копилов. — Будьте певні, ваші ідеї попадуть в хороші руки…

— Я впевнений в цьому!..

— І ще одне, — продовжував Копилов, — коли переконаєтесь, що ви неправий, постарайтесь повернути-ся на Землю. Тут, на Землі, буде вирішуватися смисл Буття людського, а не в безодні космічного простору.

Барвицький заперечливо похитав головою і міцно потиснув гарячу руку російського академіка.

І ось він знову залишився один. Він і сумна Мері, як німий докір…

А через годину по терміновому виклику Барвицький прилетів до Рогена і по сходах зійшов в його кабі-нет.

— У вас був годину тому Копилов? — запитав Роген.

— Так!..

— Що він хотів?

— Він пропонував мені роботу в Російській академії...

— Що ви сказали?

— Я відмовився. Я сказав, що не потребую роботи...

— Він узнав від вас про наш політ?

— Ні!..

Роген довго, уважно і гостро дивився на Барвицького, потім процідив:

— Через три тижні ми відлітаєм. Апарат майже готовий. Отже я більше не відпущу вас...

— Як? — спалахнув Барвицький.

— Іншого виходу в мене нема. Я не хочу, щоб світ узнав про цей політ і його мету. Дружину ви побачите перед вильотом. Все...

Барвицький заскрипів зубами, а потім безсило опустив голову. Дарма! Треба стерпіти цю страшну обра-зу!..

Того ж вечора Мері одержала коротенького листа:

"Дорога Мері, термінові справи затримують мене. Побачимось через три тижні.

Святослав".

Пекуча сльоза покотилася по щоці Мері. Підходив страшний час розлуки…

ПРОЩАННЯ

Минали дні за днями, краячи душу Мері. Під серцем ворушилася дитина Святослава. Мері чомусь була впевнена, що народиться син, і від цього її думи були ще трагічніші. Що робити? Що придумати? Бідна її голо-ва! Значить, чари жіночі безсилі втримати на Землі неспокійне серце, значить, є щось в чорній небесній безодні, що таке близьке його буйній душі. Що ж це?

Відповіді не було. Тільки сум та сльози су шили прекрасне її лице…

Третього липня до неї заїхав Копилов. Вона його впізнала і дуже зраділа.

— Де ж професор? — після привітання запитав академік.

— Його нема! — сумно відповіла Мері. — Після вашого візиту Роген не відпустив його…

— Ах так, розумію!.. — сказав Копилов. — Яке неподобство… Значить, все вирішено. Вже нічого не зробиш!..

Мері схилила голову. Вона давно знала це.

— Не журіться! — м’яко сказав Копилов. — Бережіть сина!..

— Для кого? — прошепотіла Мері.

— Вірте в його повернення… Вона похитала головою

— Ні! Моє серце говорить — ні!..

Копилов помовчав.

— Коли вам потрібні будуть друзі, — нарешті, сказав він, — я буду ждати вас. Вас і сина… Ми — друзі Барвицького і з радістю допоможемо його дружині..

Потиснувши руку розчуленій Мері, Копилов вийшов.

…Минуло три тижні. 17 липня 19… року гелікоптер доставив Мері в пустелю Нью-Мексіко. Ревучи мо-торами, він плавно опустився на бетонований майдан посеред величезної території будівництва. Відкрилися двері, засяяли прожектори, в їх світлі Мері побачила обличчя Святослава

Щось перехопило їй горло. Мері тільки тепер зрозуміла, який він дорогий для неї… Вона збігла вниз по східцях. Теплий вітер з пустелі розвівав буйну розкошлану шевелюру Святослава, очі горіли дивним неземним блиском.

— Мері!..

— Святослав!..

Мері припала до чоловікових грудей, ледве стримуючи сльози. Потім підняла лице догори. Святослав поцілував її в очі, але його погляд був не тут. Здавалося, що він уже став жильцем іншого світу… Мері відсту-пила на крок.

— Прощай, коханий мій! Назавжди прощай!.. Зачекай, не перебивай! Не треба втішати. Я давно перепла-кала своє горе… Скоро народиться твій син… Я зроблю так, щоб він був такий, як ти! Я хочу, щоб він теж пра-гнув завоювати Всесвіт, а не дивився в землю…

— Мері, — простягнув до неї руки Святослав.

— Мовчи! Я знаю, що я безсила проти твоєї безумної мрії! Хай і син твій буде таким же безстрашним, та не для себе хай він полетить в небо, не для химерних задумів, а для того, щоб відкрити людям великий і розум-ний смисл існування!..

Святослав обхопив Мері трепетними руками, притиснув до серця.

— Прости мене, люба моя! Бережи сина! Роби так, як сказала… А я не можу інакше!.. Це — сильніше від мене!..

З’явився Роген.

— Містер Барвицький! Пора!..

Останні обійми. Мері вибігла по східцях на гелікоптер, засліпленими від сліз очима дивилася на Святос-лава, на його зблідле обличчя. Двері закрились. Заревли мотори. Гелікоптер піднявся в чорне небо.

Мері забилася в риданнях, впавши на м яке крісло…

В КОСМОС

…Барвицький і Роген залишилися вдвох. Всі робітники і службовці, що були зайняті на будівництві кос-мольота, виїхали кілька днів тому. Основний цех і допоміжні будівлі були демонтовані…

До вильоту залишилося небагато. Барвицький вирішив летіти опівночі. Два космонавти підійшли до ко-рабля, який велетенським громаддям здіймався в нічне небо. Обидва були одягнені в м які спортивні костюми. Барвицький поглянув навколо, на піски, що простягнулися за межами будівництва, прислухався до тиші, що панувала кругом, і засміявся:

— Ніколи не думав, що так буде починатись політ в інші зоряні світи… Ніби й справді людство — це уява нашого Розуму, як говорять ідеалісти! Ні душі! Пустеля і ми! А хто такі ми! Як ви гадаєте, Роген?

— Досить сентиментів, Барвицький! — від повів Роген. — Чи вирішили ви, куди летіти? Я не бажаю бі-льше ждати…

— А це не має значення — особливо для вас! Давайте хоча б на Сіріус — це не дуже далеко…

— Ну що ж — уже без 10 хвилин дванадцять Ходімо…

По спіральних східцях, що вилися навколо гігантського тіла корабля, вони піднялися до половини апара-та, де містився люк. Зайшли. Барвицький на хвилю затримався біля люка, поглянув на обрій. Там горіли вогни-ки далекого міста, там мільйони людей жили заклопотаним повсякденним життям, не знаючи того, що через кілька хвилин у глибини світового простору помчиться космольот, керований і посланий генієм Людини, яка захотіла розірвати кайдани Часу і Простору…

Вітер востаннє розвіяв волосся на голові Святослава. Востаннє він повними грудьми вдихнув повітря Зе-млі.

Двері автоматично закрилися. Барвицький пройшов дві перехідні камери, які теж герметично закрилися за ним, і ввійшов у рубку, де був пульт керування. Роген ліг на м’який диван, прив’язався до нього. Святослав сів у глибоке крісло перед пультом. Подивився на годинник.

— Дванадцять! Включаю…

Апарат легко здригнувся. Не було чути жодного шуму. В перископах хитнулося зоряне небо, попливло. Перевантаження зовсім не відчувалось.

— Барвицький! — вигукнув Роген. — Невже ми так повільно летимо?

— Так! Швидкість я буду розвивати в розріджених шарах атмосфери.

Внизу навкруги запалало безліч огнів, ніби хто розкидав дрібний бісер. Це були великі міста Нового сві-ту. Ось все слабіше і слабіше видно їх світло. А з боку Атлантики вже наступав новий день — 18 липня 19… року. У вікна космольота вдарило сонячне проміння. Земля перетворювалася у велетенську кулю, огорнену блі-дозеленим туманом. Виходили за межі атмосфери…

— Увага! — сказав Барвицький. — Включаю велику швидкість, щоб перебороти тяжіння Землі і Сонця. Почнеться дія перевантаження.

Він поклав руку на важелі. Кулі-розрядники в каналі безперервно випромінювали страшної потужності імпульси сконденсованої енергії. Космольот з кожною секундою набирав швидкість.

Роген витріщив очі, хотів щось сказати, але йому перехопило дихання, заволокло туманом очі. Барвиць-кого теж втиснуло страшною силою в подушки крісла, зважніли руки, стало неможливо навіть натиснути будь-який важіль, але тут почав діяти автопілот, який сам регулював прискорення космольота.

Збоку почувся стогін. Барвицький поглянув Роген знепритомнів, його очі стали скляними.

— Бізнесмен, — презирливо скривився Святослав. Подивився на прибори. Швидкість була. 20 кілометрів на секунду. Вона безперервно наростала. Тяжіння Сонця вже не впливало на апарат. Перевантаження зменши-лося. Трохи кололо у висках, але відчуття було нормальним. Святослав поглянув у задній перископ — Земля, подібна кольором і величиною до зеленої вишні, танула в світлофіолетовій безодні Всесвіту.

— Прощай, моя колиско! — прошепотів Святослав… Потім він піймав у спеціальний прилад Сіріус і по-чав повертати апарат, щоб зірка стала по курсу корабля. Через кілька хвилин голубий вогник приємно засяяв прямо в передньому перископі… З кожною секундою набираючи швидкість, космічний корабель покидав рідну систему…

СВЯТОСЛАВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОДИН

…Роген зітхнув, розплющив очі, звівся на ноги. В голові стояв безперервний дзенькіт. Оббита шкірами рубка. За пультом управління Барвицький. Він щось уважно вираховує…

В перископах — фіолетове небо — бездонна глибінь світового простору і мереживо знайомих сузір’їв. В одному з перископів невеличка кулька Сонця, яке стає все меншим, все слабіше освітлює космольот…

Роген відстебнувся від дивана, встав. Похитуючись, підійшов до Барвицького.

— Де ми? — запитав він. Барвицький здригнув, оглянувся.

— А, це ви? Перелітаємо орбіту Юпітера. Швидкість 1000 кілометрів на секунду. Через десять годин ми вийдемо за межі сонячної системи…

Роген наблизився до перископа, довго дивився в безкінечну космічну далину. Пустота. Тиша. Страх — їдкий, невідступний страх почав м’якими лапами закрадатися в серце мільярдеру.

В свідомості лише тепер з явилося розуміння всієї авантюрності його задуму. Роген згадав свій кабінет на Землі, свої комфортабельні гелікоптери, свої величезні заводи і безліч підвладних йому людей, які готові виконувати кожне його слово... Непереможне бажання повернутися назад із страшної пустелі, де нема нічого, крім далеких зірок і фіолетової порожнечі, заволоділо його душею. І чим більше думав про це, тим сильніше в його грудях народжувався нездоланний страх. Роген підскочив до Барвицького.

— Містер Барвицький! — задихаючись, сказав він.

— Що таке? Що з вами? — здивовано подивився на нього Святослав.

— Я вирішив повернутись назад! — випалив Роген.

Барвицький засміявся:

— Ви вирішили повернутися?! Ви збожеволіли!..

— Не сперечайтесь зі мною! Я тільки тепер побачив, на яку авантюру ви мене підбили!

— Я? Вас?

— Так! Ви скрізь пропагували свої безбожні мислі...

— Безумний! — крикнув Барвицький. — Чи не ви запропонували свої послуги мені? Чи не вас повела в Космос стрална жадоба здобути панування над світом з допомогою машини часу?..

— Досить! — перебив Роген. — Як би там не було,— я не бажаю більше продовжувати цей дикий експе-римент!.. Повертайте назад!..

— Я не поверну! Я не відмовлюсь так, як ви, від своєї мрії, коли вже почав досягати її. Тим більше, що поворот в сонячній системі небезпечний на таких швидкостях! Це ж вам не таксі!

Роген благаюче притулив руки до грудей:

— Барвицький! Прошу вас! Повернімося! Я віддам вам апарат! Користуйтесь ним! Летіть хоч чортові в зуби!.. Я не хочу ваших століть, я хочу спокійно прожити своїх 30 років!.. Прошу вас! Прошу! Повернімося!..

Святослав заперечливо похитав головою:

— Ні! Я не повернуся нізащо! Ви не розумієте, що ви говорите! Я ніколи не відмовлюся від можливості досягти своєї мети тепер!..

Роген, мов зацькований звір, забігав по рубці. Очі його хижо заблищали:

— Ах так! Ти не хочеш! Ти забув, хто я і хто ти! Я ж покажу тобі!

І він кинувся в божевільному відчаї з піднятими кулаками на Барвицького. Зав’язалася боротьба. Святос-лав схопив за руки розлютованого магната:

— Заспокойтеся! Ви збожеволіли! Заспокойтеся, або я вб’ю вас!

Роген вирвав руку, вихопив важкий портсигар і з силою вдарив по голові Барвицького. Бризнула кров. Святослав застогнав. Потемніло в очах. Але в наступну мить він вихопив атомний розрядник і натиснув кнопку. Сніп ядерного спалаху пронизав Рогена, і він, безглуздо витріщивши очі, мішком посунувся донизу.

Святослав, важко дихаючи, витер піт, зігнувся над ним.

— Мертвий… Вперше я вбив людину!.. Боже! А втім — чи ж людина це?

Він довго не міг отямитися. Як би там не було, а все ж таки Роген був єдиним супутником… А тепер — повна самотність, темна пустеля, позолочена мільярдами зірок…

Барвицький хутко з допомогою спеціальних проміжних камер викинув труп Рогена у сві товий простір.

Тепер одна-єдина людина летіла в космольоті. Позаду залишилася рідна Земля, де викохувалися його мрії, а попереду — тремтіла блакитна зірка, манили різнокольоровими вогнями далекі таємничі світи.

МЕРІ ЇДЕ НА СХІД

Минуло вісім років. Людство впевнено завойовувало сонячну систему Політ на ближчі планети уже ва-жався чимось звичайним Не менше десяти кратерів на Місяці були переморені на велетенські колонії, транспо-ртні ракети переправляли на Землю добуті з надр супутника метали і мінерали—золото, уран, трансуранові елементи та безліч чудесних самоцвітів

Кілька наукових експедицій впевнено вивчали Марс. Вони створили опорні пункти в глибоких долинах, де повітря було густіше і де зберігалась вода в болотах, а звідти виходили у мандрівку по червоних пустелях, покритих в окремих місцях коричньовими або блакитними чагарниками…

Регулярно відвідували вчені закутану важкими хмарами Венеру і, ризикуючи життям, робили подорожі поміж безліччю діючих вулканів,

збираючи для науки дорогоцінні колекції чудернацьких казкових рослин чер-воного кольору і не менше дивовижних примітивних тварин…

А в останні роки сміливці побували на поверхні супутників зовнішніх велетенських планет і здійснили подорож на останню планету системи — Плутон. Далі тягнулися у безкінечність страшні пустелі Космосу, а за ними — нові світи…

І, не встигнувши вивчити свою систему, невгамовний людський Розум вже рвався в неосяжний Всесвіт. Раніше думали, що подорожі до інших світів — це справа далеких віків у майбутньому. Але в дійсності стало інакше.

Ряд країн готувалося до здійснення заповітної мрії… Тисячі юнаків і дівчат мали одне бажання — відда-ти своє життя для досягнення такої грандіозної мети — завоювання Простору.

…Про Барвицького не було чути нічого. Відомий мільярдер Роген зник безслідно, хоча його капітал пе-ремагав усіх конкурентів у доларовій зоні. Деякі газети хотіли були написати пре дивне будівництво в пустелі Нью-Мексіко, зв’язане з ім’ям Рогена але якась рука з допомогою великої суми грошей примусила ці газети мовчати.

Мері все ждала чуда. Вона народила сина. Він був дуже подібний до Святослава. Кілька років Мері кра-дькома плакала вночі, заколисуючи маленького Віктора, вдивляючись й його худеньке, не по-дитячому серйоз-не обличчя. З тривогою прислухалася Мері до кожного стуку дверей. Значить, ще десь в глибині свідомості го-рів чи тлів вогник надії…

Пройшло кілька років. Мері розповідала сину про батька, про далекі зоряні світи, куди він полетів шука-ти мрію, і Віктор, розкривши рота, слухав цікаві розповіді, а його замислений не по-дитячому погляд був загли-блений у вікно, де мерехтіли на вечірньому небі барвисті сузір’я…

На восьмому році він марив небом, і Мері вже тривожилася. Вона боялася, щоб його духовний розвиток не пішов по тому шляху, по якому йшов розвиток батька. І ось в ці тривожні дні Мері одержала листа від російського академіка Копилова. Він писав:

"...гадайте мій останній візит до вас і мої слова. Я знову повторюю їх від щирого серця: "Якщо вам по-трібні друзі, ми ждемо вас і сина". Гадаю, що Ви не будете сумніватися і вагатися.

Ваш Копилов".

Далі була написана адреса.

Мері схвильовано притиснула маленький листочок до грудей...

...Через кілька днів у велетенському стратоплані вона й Віктор летіли над Атлантичним океаном на Схід. Тихо дзвеніли реактивні мотори, заколисуючи, навіваючи сумні думи...

Віктор не міг всидіти на місці. Він невпинно смикав матір за рукав:

— Мамо, мамо! Поглянь — що це таке?..

Мері з усмішкою дивилася на рожеве лице сина, потім на гряди білих хмар, що пливли десь далеко вни-зу, і відповідала:

— Це хмари, синку...

— А чому хмари внизу? Вони ж завжди вгорі!..

— Ми ж піднялися вище хмар, синочку...

Віктор дивився крізь ілюмінатор вгору, де на фіолетовому небі мерехтіли зірки:

— Мамо! А тато полетів ще вище, ніж ми тепер?

— Так, синочку, набагато вище… Бачиш — горять зірочки… Он аж туди полетів наш тато!..

Віктор замовк, намагаючись дитячою свідомістю охопити всю грандіозність неймовірних відстаней…

Внизу промайнули обриси берегів Європи. Незабаром стратоплан пішов униз, пролітаючи над територі-єю України. Хмари блискавично білою пеленою промайнули мимо ілюмінаторів, і стратоплан пішов на посад-ку…

Праворуч синіло Каспійське море. Заблищала стрічка Волги. На лівому березі в степу виростав, летів на-зустріч широкий бетонований майдан, а навколо нього велетенські будівлі заводів…

На мить пасажири відчули невагомість, а потім легенький удар, ще один… Стратоплан зупинився…

…Мері опинилася серед гомінливої юрби людей, які зустрічали прибулих. Вона поставила чемодан на землю, підняла голову. З Каспія повівав легенький вологий вітер. Мері оглянулася навколо, радісно засміялася. До неї поспішав Копилов — посивілий, з синіми колами під очима, але все з тією ж мудрою і чомусь сумною посмішкою. Вона не витримала і обняла його, не знаючи сама чому… А він, ніби це було цілком природно, обережно, ніби дитину, погладив її по худенькій спині.

З-за спини Мері виглянуло обличчя Віктора. Він смикнув матір, з цікавістю запитав:

— Хто це, мамо?..

Мері витерла сльози, відповіла:

— Це друг твого батька, синочку!..

— І ваш! — додав Копилов.

Мері з вдячністю потиснула йому руку.

Копилов підхопив в одну руку чемодан, на другу посадив Віктора і закрокував до велетенського будин-ку, що був зовсім рядом.

— Прямуйте за мною, — сказав він. — Там про все поговоримо...

Другого дня, коли Мері відпочила, Копилов повів її в гігантський цех будівництва, який стометровим куполом підіймався над іншими будівлями. Сітка кранів, дивних механізмів заповнювала цех. А посередині стояли три сімдесятиметрові сигароподібні апарати. Йшла безперервна робота, але шуму не було чути — тільки м’яке дзижчання електроприладів привертало до себе увагу.

— Що це? — повернулася до Копилова здивована Мері,

— Ось якраз ради цього я й викликав вас, — тихо відповів академік. — Це будуються зорельоти за прое-ктом вашого чоловіка. В поєднанні з проектами наших учених його проект дав чудесну конструкцію міжзоря-ного корабля... Ми не поспішаємо... Ми хочемо гарантувати повернення космонавтів, тому будуємо кілька зорельотів. В них буде все найкраще, що може дати сучасна наука...

Мері перервала його:

— Як я мріяла, містер Копилов, щоб мій син пішов шляхами батька… Ні! Ні! Ви не так мене розумієте!.. Я хочу, щоб він не безтілесну мрію шукав там, не за Часом і Простором, а допоміг людям наблизити далекі сві-ти, зробити космічну безодню не жахливою пустелею, а шляхом для єднання різних світів…

Копилов потиснув її руку.

— Я теж думав над цим. Ми допоможемо вам в цьому. Ще не менше десяти років ми будемо уважно го-туватися до цього найвідповідальнішого польоту, і син ваш, син Барвицького, має право першим полетіти, щоб відкрити путь у безсмертя… Так, так! У безсмертя! Не дивуйтесь! Ваш муж багато вірних і потрібних ідей дав світу. За межі Часу і Простору ми, звичайно, не будемо рватися, але будемо прокладати шляхи для майбутніх поколінь, які справді стануть практично безсмертними… Так, так! Наші нащадки стануть безсмертними!..

Копилов замислився. Мері дивилася на його освітлене синіми вогниками лице, і вдячність до цього без-корисного друга її чоловіка залила змучене серце…

— Отже, що скажете ви?— повернувся до неї Копилов.

— Я залишаюсь, — відповіла Мері. — Син піде тільки по цьому шляху…

ІНША СИСТЕМА

Швидкість космольота досягла вже швидкості променя. По розрахунках Святослава вона дорівнювала 280 тисяч кілометрів на секунду. Все ніби підтверджувало теорію Барвицького. Перші мільярди кілометрів шляху він, згідно даних атомного годинника, летів без особливих пригод, не помічаючи нічого чудесного. Але, коли апарат

почав досягати променевих швидкостей, все змінилося. Як показали прилади, Сіріус блискавично наближався, і космольот пролетів більшу половину шляху за кілька годин згідно атомного годинника. Це дава-ла себе знати відносність Часу і Простору!.. Святослав торжествував:

— Значить, Час і Простір, справді, фікція людського почуття, сон матерії, сповільненої в своєму русі до мінімуму! Значить, можна перемогти одвічну несправедливість долі і вийти в інше Буття!..

Вага почала ніби зникати. У всьому тілі відчувалася незвичайна легкість.

— Може, це і є початок тієї метаморфози, яка мусить відбутися при переході за променеву швидкість! Чи не провести експеримент відразу?

Потім вирішив — ні!

Кликала до себе далека блакитна зірка, знову настирливо роїлися в голові химерні галюцинації, не давала спокою казкова мрія.

— Де ти, любов моя? Чи зустріну я тебе на чужих планетах, чи ти в непотрібному маренні привидилась мені для муки?..

Час галюцинацій минав. Святослав подивився на зоряне небо. Тепер зірки змінили свій вигляд — вони були якісь різнокольорові, переливалися живими вогнями, наче візерунки в калейдоскопі. А зірки, що залиши-лися позаду — навпаки, ставали якісь темновишневі, або зовсім зникали з фіолетового неба…

Це проявлявся ефект Доплера, в зв’язку з страшною швидкістю космольота…

Та ось щось дивне почало відбуватися з очима Святослава. Обриси приладів у рубці і зірок в ілюмінаторі розпливалися, колихалися, ніби в тумані. Він протер очі, поглянув знову… Ні! Не допомагає!..

Святослав, похитуючись, встав з крісла і повиснув у повітрі.

— Що таке? Прискорення більше немає?.. Невже межа, яку пророчить теорія відносності?.. Ні! Не може бути!..

Він дотягнувся до пульта, до краю включив потужність розрядів… І відразу його кинуло неймовірною силою назад, у крісло, притиснуло страшним тягарем. Зірки в ілюмінаторі закрутилися різнокольоровими кола-ми, і Святослав поринув у якусь темну яму…

…Коли Барвицький знову відкрив очі, то побачив чіткий візерунок сузір’їв, а навколо стіни рубки і при-лади, обриси яких тепер не розпливалися. Значить, все нормально?.. Приступ був, напевне, від переходу до не-звичайних швидкостей!..

Святослав поглянув на прилади. Половину шляху було пройдено. Барвицький почав гальмувати апарат. Електромагнітні розряди в каналі космольота випромінювалися в інший бік, затримуючи політ…

Сіріус у перископі змінив свій вигляд. Це вже була не одна блакитна зірка, а дві — одна жовта, а друга — біла, які утворювали єдину систему.

Святослав уважно спостерігав у телескоп нову систему. Нарешті, він піймав у окуляр телескопа кілька темних тіл — планет, що світилися відбитим світлом. Зовнішні планети були велетенські, закутані важкими непрозорими атмосферами. Очевидно, процес їх створення був такий же, як і в нашій системі, бо і тут, як у сім’ї Сонця, за планетами-гігантами Святослав побачив дві невеликі планети. Вони оберталися навколо двох сонць по якихось дивних заплутаних орбітах, бо на них діяло тяжіння двох велетенських тіл — світил системи.

Одна з планет була затягнута хмарним зеленкуватим покровом. Вона, очевидно, подібна до Землі. До неї і спрямував зорельот Святослав. Велике хвилювання охопило його душу. Вперше людина Землі досягає другої системи. Скоро, скоро він ступить на землю чужої планети. Швидкість зменшилася до звичайної космічної — 18 кілометрів на секунду. Треба бути обачним — можна зустрітися з метеорами. Та між тим вони не такі стра-шні! Автомат-радіолокатор попереджає про зустрічне небесне тіло автопілота, і той звертає з шляху…

Планета поволі росла в перископі. В розривах хмар виднілися моря і океани, які блищали іскорками під променями двох сонць. Апарат здригнувся — попав в сферу тяжіння планети. Перископи запітніли.

Почувся тихий свист. Апарат ввійшов у атмосферу. Святослав до краю посилив потужність розрядів. За-шуміло в голові. Мимо блискавично пронеслися білі волокна хмар і зникли. В перископі з’явилася поверхня таємничої планети — темні гори на горизонті, затока недалекого моря, темнозелені луки, прибережні червоні піски…

Апарат зі свистом опустився над широкою лукою і важко сів на березі річки, погрузнувши в густу блаки-тнувату траву…

НОВИЙ СВІТ

Електронний вичислювач дав аналіз повітря планети. Воно було таке ж, як на Землі — тільки трохи бі-льше вуглекислоти. Можна було виходити з апарата.

Барвицький задумався. Що він зустріне тут? Чого власне він опустився на невідому планету?

Мрія, божевільна гарячкова мрія кликала його сюди! А де ж гарантія того, що саме тут вона — його мрія, що приходила до нього в

галюцинації… В цьому пориві нема вже ні наукового розрахунку, ні логіки! Є тільки фантастичні химери!..

Відкрилися люки. Хвиля свіжого повітря з ароматом дивних квітів і трав вдарила в отвір. Барвицький вийшов і ступив на перший східець спіралі. Оглянувся навколо.

Апарат лежав на луці, біля широкої ріки. На другому боці тягнулися ліси. Виднілося пасмо гір. Небо бу-ло, як і на землі — синім — тільки темнішого кольору. Маленьке біле сонце золотило на обрії гряду хмарок. Жовтого сонця не було Ще видно. Дивні птахи, подібні до летючих мишей, з волохатими крилами, пролітали над апаратом.

Швидко наставала ніч. Маленьке сонце ніби провалилося за обрій, і на небі засяяв дивний візерунок зі-рок…

"Чи ж є тут люди?" подумав Барвицький і в той же момент здригнувся…

Якісь дивні звуки раптово рознеслися в повітрі. Вони чулися з того боку, де темнів лісок, за півкілометра від космольота. Здавалося, ніби хтось бив в барабан, чулися звуки, подібні до звуків волинки і криків людської юрби.

Барвицький пильно вдивлявся в пітьму. Через кілька хвилин з боку ліска запалахкотіли маленькі вогни-ки. Здавалося, що йде якась маніфестація з смолоскипами…

Так воно й було. Скоро Святослав розрізнив біля вогнів обличчя, подібні до людських, почув звуки люд-ської незрозумілої мови…

Можна було подумати, що все це твориться десь на Землі, якби на небі не сяяли незнайомі сузір’я…

Ось юрба з тріском і криками наблизилася до апарата, оточила його кільцем. Що можна було ждати від тутешніх господарів? Святослав очікував, що буде далі. Наперед вийшов один з юрби. Його обличчя було пога-но видно в світлі смолоскипів. Голови у всіх були без уборів, до плечей спадало довге біляве волосся…

Головний щось прокричав високим протяжним голосом, довго тягнучи верхню ноту. Потім, приклавши руки до грудей, упав на землю. За ним припали на коліна всі. Ґвалт піднявся навколо… Святослав здивовано дивився на це видовище. Це був, очевидно, якийсь ритуал поклоніння божеству. Безперечно, його прийняли за бога, що зійшов з небес. Значить, ці люди в інтелектуальному відношенні ще мало розвинуті…

Юрба то припадала до землі, то, піднявшись, щось проголошувала дикими голосами, простягаючи руки до апарата. Напевне, вони прохали Святослава, вважаючи його божеством, зійти до них… Святослав засміявся і рушив униз по спіральних східцях.

"Хай буде так!— подумав він.— Подивлюся на новий світ… їх боятися нічого. Безумовно, зброї в них нема, крім якихось стріл чи списів. Проти атомного, розрядника вони будуть безсильні. Крім того, вони покло-няються мені, то навряд, чи посміють зробити зле!.."

З хвилюванням Барвицький ступив на траву чужої планети. Юрба ще дужче залементувала. Святослав привітно усміхнувся головному, тоді всі зірвалися з землі і з радісними криками підняли догори смолоскипи. Барвицький почав роздивлятися обличчя і одежу тутешніх розумних істот.

Це були справжні люди. Напівпрозорі лиця з рожевим відтінком були звернені до небесного жителя, збу-джено горіли їхні очі під густими бровами. Вони були одягнені в довгі, світлих кольорів, накидки. Широка стрічка перев’язувала в кожного з них біле волосся. Між натовпом

утворився прохід, і головний показав Свято-славу вперед, до ліска, звідки вони прийшли, шанобливо запрошуючи йти…

Святослав рушив уперед, а навколо нього біснувалася велика юрба з високо піднятими смолоскипами, заглядала йому в очі, танцювала дивний танок.

Ішли по вибитому шляху над річкою. В чужому небі, як і на Землі, сяяв туманний молочний шлях, але сузір’я змінили свій вигляд. Зірки були якісь волохаті, великі і безперервно тремтіли, переливаючись живими вогниками. Напевне, атмосфера тут була густішою від земної…

З шумом і криком пройшли лісок. Над Святославом нависали віти дивних дерев, деякі ч них були подібні до соснових порід, інші до гігантських папоротей. Відчувався дуже приємний задушливий квітковий запах…

Ліс закінчився. Вони вийшли до затоки моря.-Над самим берегом на стрімкій скелі піднімався чудесної архітектури будинок з колонами навкруг, а далі в примарному сяйві зірок виднілися будинки невеликого міста. У водах моря колихалися відбитки зір…

Процесія попрямувала до будинку. Багряне полум’я Смолоскипів осяяло високі колони, широкі сходи і білу фігуру, яка стояла вгорі, біля входу в будинок…

ЗУСТРІЧ З МРІЄЮ

…Святослав затремтів. Юрба заніміла. Всі, простягнувши руки, впали на коліна. Наступила повна тиша, тільки потріскували смолоскипи…

Захвилювалося серце, стисло груди. Що це? Сон чи мара? Фігура, така як і в галюцинаціях!.. Невже його примарні сни втілюються тепер в життя!..

Святослава охопило передчуття чогось незвичайного, але давно відомого, баченого. Він тихо рушив по сходах до фігури, яка стояла непорушно…

Ось вони поряд. Ось під білим покривалом підіймаються руки. Накидка падає…

Святослав відхитнувся, зблід.

Може, це справді дівчина його видіння? Жадібно вбирав він в себе риси небесної жінки…

Зеленкуваті очі під довгими віями, білі, мов льон, кучері пишного волосся, блідорожеве обличчя боги-ні… В погляді Святослава зогорілося невимовне хвилювання, зоряний шлях, пройдений ним, відбивався в його зіницях…

А вона нерухомим поглядом втупилася в нього, і почуття великого зворушення пробігали хвилями по її обличчю. Святослав відчув, що вона ніби чекала його. Може, й у її серці росла химерна мрія про любов до далекого і невідомого друга?.. Хто знає? А він уже відчував всім серцем, що це вона — його любов!

Значить, чуло його серце, що десь за зоряною дорогою жде його кохана, що дивною волею долі його су-джену заніс вихор Космосу на другий далекий світ. Значить, недаром божевілля, геній і випадок привели його якраз сюди?!

Дівчина іншого світу — очевидно, жриця храму, бо недаром же перед нею стали на коліна всі — підняла руку і вказала на небо, щось запитуючи ніжним, ледве чутним голосом. Святослав зрозумів запитання і стверд-но кивнув головою.

Його темні очі загорілися великим почуттям любові, це почуття передалося дівчині, і на її віях затремті-ла, мов чудесний діамант, сльоза. Вона торкнулася блідими пальцями до його лоба, як колись в галюцинації, і гарячий струм пробіг по тілу Святослава.

Він схопив її за плечі, а дівчина впала на коліна, охопивши руками ноги Святослава. Юрба, побачивши це, заскиглила радісно і ще старанніше припала до кам’яних плит площі перед храмом.

Дівчина швидко зірвалася на ноги і потягла Святослава за собою до входу в храм, вигукнувши щось до людей високим, дзвінким голосом. Юрба залишалася непорушною. Двері тихо відкрилися, і Святослав вслід за жрицею вступив у велетенський зал. Він був неосвітленим, купол приміщення губився в повній тьмі. Тільки якесь зоряне коло, подібне до казкового вінця, сяяло блакитними і червоними вогниками. Що це було, Святос-лав не міг спочатку розібрати, а потім, коли очі звикли до пітьми, побачив, що вогники — це вінець на голові грандіозної статуї сидячої жінки, яка підіймалася до самої стелі храму. Біля ніг статуї горів світильник, кидаю-чи багряні відблиски на кам’яну підлогу.

Дівчина схопила Святослава за руку, затягнула в невелике приміщення, де панував повний морок, і стала на коліна, змусивши його зробити те саме.

Він не розумів спочатку, що вона хотіла, лише чув, як з її вуст зривалися майже нечутні слова…

Що вона говорила? Хто знає? Може, молилася своєму невідомому божеству?

Святослав усміхнувся. Скрізь одне й те саме!.. Погодження своїх дій з примарою, якої нема! Хіба є що-небудь вище або значиміше Розуму, святого і непереможного людського розуму? Аби тільки правильним шля-хом він пішов!

А він — Святослав — правильним шляхом іде? Де він тепер? Що з ним?

Фантастичність становища, дівчина-жриця, що поряд з ним бурмотіла свої молитви, переплутали всі ду-мки Святослава…

І здається йому, що він не в чужому світі, а десь на Землі і поряд з ним… хто ж це? Ах, Мері! Мері! Люба Мері, яка так багато зробила для мене! Ти віддала мені всю душу і серце! А я тобі? Тільки муку і безкінечну тугу!..

Е, ні! Не тільки це! Ось біля тебе я бачу дитину… Це ж син! Мій син! З докором і любов’ю очі Мері за-глянули прямо в душу Святослава, син простягнув худенькі руки, кличе батька… і знову тьма… Даремно все!.. Вороття нема. Позад нього перед ним — зоряні пустелі, що перетинають йому шлях до вороття, а йому залиша-ється тільки безумна мрія! Ось вона — дівчина під білим покривалом!..

А дівчина встала, швидко вивела його знову надвір, до юрби, яка до цього часу непорушно лежала на площі… її очі горіли натхненням. Вона вказала на Святослава, потім на себе, потім на небо, зробила рукою ко-ло, мов об’єднуючи щось. Святослав зрозумів, що тепер вони єдині, і радісно закивав головою. І ось у нього з’явилася божевільна думка — з цією дівчиною вилетіти в простір і досягнути там надпроменевих швидкостей, щоб удвох з коханою відчути блаженство іншого Буття…

Дівчина ніби зрозуміла його думки. Вона підійшла до юрби, щось прокричала тонким мелодійним голо-сам. І юрба зірвалася на ноги, підхопила вмить її і Святослава і з протяжними веселими криками понесла назад, до апарата, через лісок. Святослав спочатку не міг зрозуміти, а потім догадався, що дівчина наказала юрбі одне-сти їх туди, де опустився на їх планету бог. Жриця напівзакритими очима усміхалася в примарному світлі смо-лоскипів.

Коли підійшли до космольота, на обрії світало. Святослава і жрицю опустили додолу. Він підхопив її на руки і виніс по спіральних східцях до люка. З-за обрію викотилося жовте сонце, і все навкруг спалахнуло живими фарбами. Заспівали птахи, зашуміли ліси, розкрилися чарівними килимами різноманітні квіти на луках і полях. Вслід за жовтим світилом вийшло друге — біле, набагато менше, і світ навколо став ще яскравішим. При появі білого сонця юрба знову впала ниць і залементувала…

— Прекрасний твій світ, дівчино, — задумано сказав Святослав, — та я не хочу міняти свою Землю на твою. Я понесу тебе в інше Буття. Або загинемо разом, або вип’ємо келих щастя неземного і будемо щасливі навіки, затримавши блаженну мить…

Дівчина уважно слухала, немов розуміла. Потім засміялася, мов дзвіночок, показала на небо, на апарат, поклала руки на груди Святослава. Вона хотіла летіти з ним.

Справді, для чого йому залишатися тут? В Космос! Туди, де батьківщина безкінечного щастя! Він пер-ший з земних людей хоче помірятися силою з безкінечністю!

І Святослав, схопивши знову на руки дівчину, зайшов до космольота. Люк закрився. Юрба здивовано за-мовкла.

І ось… велетенське металічне тіло колихнулось, підскочило вгору і понеслось, набираючи швидкість, в сині небеса, а потім зникло в сяйві двох сонць…

"Бог", що милостиво відвідав їх край, повертався до свого небесного трону, взявши з собою молоду жри-цю…

Востаннє глянувши в ілюмінатор, Святослав побачив, як юрба в релігійному екстазі впала ниць на м’яку блакитнувату траву.

КАТАСТРОФА

…Закінчилась атмосфера планети. Зникло перевантаження. Апарат з божевільною швидкістю мчав у простори Всесвіту. Дівчина-жриця, мов зачарована, слідкувала за тим, що робив Святослав, потім захоплено дивилася в перископи на засіяне зірками небо. Коли він закінчив корегування польоту і включив автопілот, дів-чина тихо поклала руки на його плечі і уважно почала дивитися в очі Святославу. Два зелені вогні запалили в його душі дивне почуття — йому здалося, ніби все те, що з ним відбулося: зустріч з Мері і Рогеном, політ, вбивство мільярдера, зустріч з красунею-жрицею, що тепер дивиться на нього — все те приснилося йому в дов-гому і незрозумілому сні…

Та ні! За стінами апарата — фіолетова пустеля, чужі зоряні світи. І вона поряд — жива, гаряча, дивна, кохана.

Святослав підійшов до приборів і рішуче включив реостат. Потужність імпульсів-розрядів у каналі виро-сла вдвоє. За короткий час космольот набере надпроменевої швидкості, і тоді… тоді він, нарешті, узнає, де ж істина?

Перед очима раптово виплив образ Копилова, продзвенів його тихий дружній голос: "Тут, на Землі, буде вирішуватись смисл існування людей, а не в безодні космічного простору"… потім випливло до болю рідне лице Мері з заплаканими щоками…

Святослав стріпнув головою, ніби , проганяючи настирливі думки. Дарма! Він через кілька годин буде знати, чи вірно він зробив, виступивши проти цілого світу! Через кілька годин! А за ці "години" на Землі прой-дуть цілі роки…

В тілі виникло приємне почуття невагомості і блаженства. Святослав і дівчина-жриця сіли в крісла і ди-вилися в очі одне одному. І здавалося, що читала дівчина в очах Святослава повість про його життя, про мрії —

чудесні мрії, де вона з’являлася з далекого зоряного світу, щоб тривожити серце, рвати душу, звати розум до шукання Істини…

Святославу здавалося, що вони розуміють одне одного без слів. Ніби рядом з ними присутній незримий перекладач, бо, незалежно від розуму, смисл поглядів проникав глибоко в їх серця. Легко-легко ставало Свято-славу, тіло зробилося невагомим. Він поглянув на дівчину. Вона колихалася, мов у тумані. Що таке? її обриси мінялися, чудове обличчя стало зовсім прозорим. Святослав провів рукою по очах, зірвався на ноги. Кинув по-гляд на прибори — швидкість досягала 680 тисяч кілометрів на секунду — майже в два рази більше проти швидкості променя. Значить, наступає той час, коли відбуваються зміни в об’єкті, який летить. Це ж тепер він і відчуває їх! Але як же погано йому! Дівчині теж недобре — вона зблідла зовсім, закрила очі.

Святослав провів рукою по гарячому чолі. Думки плуталися, розсіювалися. Що це? Чи не божеволіє він?

Подивився в перископ. І здалося йому, що весь Всесвіт зменшується, наближається до нього, і ось він — в жменю можна вхопити… Чи, може, він в ньому? Десь в середині? Нічого не зрозумієш!.. Думки — одна хи-мерніша від другої метушилися в голові, і нічого не можна було зрозуміти в цьому хаосі. Святослав напружив силу волі, обтер піт з лиця… Потім рішуче виключив апарат прискорення і почав гальмувати корабель…

Здається, він все-таки неправий! Він просто не врахував. Що людина не витримає таких швидкостей! Ось — це вже ясно! Він втрачає можливість навіть контролювати свої дії!.. Значить, для людини Землі немає дороги за межі Часу і Простору! А він просто йде на страшну катастрофу! Треба повертати до сонячної системи і збе-регти цю прекрасну дівчину — мрію з чужого світу!

Знайшовши Сонце в глибині Всесвіту, Барвицький перевів його, повертаючи космольот, в передній пе-рископ. Потім подивився на прилад, що визначав швидкість, вирахував... Кінець! Вже нічого не зробиш! Шви-дкість була такою грандіозною, що ні зупинити космольот, ні загальмувати неможливо...

Сонце різнокольоровими вогнями палахкотіло попереду. Все небо горіло незвичайними барвами...

Ні! Він не може притишити політ космольота! Ні! О, проклята доля! Святослав безсило заскреготів зуба-ми і, все-таки, сподіваючись чуда, без кінця гальмував політ зорельота...

Дівчина відкрила очі, подивилася в лице Святославу і зрозуміла по його вигляду, що доля винесла смер-тний вирок їм обом! Засяяли її зелені променисті очі, і, як тоді — в галюцинації — вона поклала свої прозорі руки на його груди, а він схопив дороге лице і почав божевільно цілувати його... І, мов на екрані, в його свідо-мості виникла бачена десь картина.

Чорна пустеля... Біла фігура. Ага!.. Це ж його видіння!.. Ті видіння, що повели його в небо! І тепер — смерть!

Смерть? Нехай смерть! Але інші нехай не повторюють такої страшної помилки! Хіба це помилка? Це — щастя! Він не жалкує!

Крутиться голова, свідомість огорнена туманом, через губи коханої вливається в душу небачена радість. Вмерти не страшно! Але хай його смерть принесе хоч користь людям на Землі!

Барвицький кинувся до потужної радіостанції, настроїв її, взяв мікрофон:

— Земля! Земля! — промовив він. — Говорить Барвицький з космольота, що повертається з системи Сі-ріус! Я досягнув надпроменевих швидкостей, втратив можливість керувати апаратом і мушу загинути! Я був впевнений в тому, що зможу вийти за межі Часу і Простору! Я жорстоко помилився і розплачуюсь за це! Не повторюйте моєї помилки! Шлях у Космос відкритий — сміливо штурмуйте його! Безсмертя людей — у їх пра-гненні до пізнання Всесвіту!

Святослав на хвилинку передихнув, схопившись за груди. Піт градом котився по його обличчі. Хвилину помовчавши, він тихо закінчив:

— Мері! Дорога Мері! Чи чуєш ти мене? Дякую тобі за все! Бережи сина!.. Перед смертю я йому пере-даю свою мрію про повне завоювання Всесвіту! Благословляю тебе, мій сину! Благословляю всіх людей, які жертвують собою ради людства, йдуть за голосом неспокійного духа...

— Прощайте, люди Землі! Прощайте!..

...На страшній швидкості промчавши в сонячній системі, космольот наближався до Землі Барвицький уже не звертав уваги ні на що... Він відчував одне: кров їх єдиним потоком пробігає по тілах і здається, що не-має ні людей, ні світу, і не треба шукати безсмертя, бо воно ось — в серці цієї худенької дівчини! Одна мить великого кохання — ось що таке безсмертя!

Знову поцілунок — останній поцілунок!..

Святослав відірвався від тремтячого тіла дівчини і підняв очі, щоб поглянути в її лице. І в ту ж хвилину жах скував його серце. Дівчини не було! Вона зникла!..

— Що це? Божевілля? — прошепотів Святослав, дивлячись дикими очима навколо. — Чари! Чари...

Але голос розуму переміг. Кілька хвилин Барвицький згадував, що з ним трапилося перед спуском на планету, і, нарешті, зрозумів, що не було ні планети, ні людей, ні жриці!.. Була, як завжди, неймовірна, болюча галюцинація під час якої зорельот, обігнувши в просторі систему Сіріус, повернув назад, до сонячної системи..

Гаряча сльоза вперше в житті покотилася по худій щоці Святослава. Кінець! Кінець всьому!

Куля Землі заповнювала все небо, неймовірно швидко збільшувалася. Святослав припав до ілюмінатора, божевільними очима впився в рідну планету.

— Мері! — з відчаєм простогнав він…

…В ту ж мить космольот врізався в земну атмосферу, Швидкість його була такою грандіозною, що апа-рат разом з людиною вмить перетворився в хмару газів, а кілька уламків пронизали вечірнє небо над приволзь-кою рівниною…

ПОХІД У ВСЕСВІТ

…На бетонованому майдані космодрому, на відстані двохсот метрів один від одного, стояли ютові до старту три велетенські космольоти. Завтра вранці — о третій годині — коли ще всі будуть спати, апарати по-мчать до інших зоряних світів.

Заходило сонце і золотило апарати. Копилов, помилувавшись ними, підійшов до радіопередавача. Треба було рапортувати в Академію про підготовку до польоту. Хіба ж це звичайний політ? Він теж вдарив старістю об землю, і сам веде флагманський корабель. Другий — молодий інженер, а третій — Віктор Барвицький. Мері може гордитися своїм сином. Він в 19 років одержав дозвіл вести в Космос таку велетенську складну машину…

Копилов крутнув ручку радіо, відшукуючи потрібну хвилю. Крізь свист і музику раптом проник в кімна-ту з динаміка знайомий тривожний голос:

— Земля! Земля! — говорив він.

— Хто це? Чи не хто-небудь з наших мандрівників на Місяці або на Марсі терпить біду?

— Говорить Барвицький, — донеслося з чорного отвору. Копилов зблід. Він, безсило опустивши руки, слухав голос Святослава, знаючи, що кожна секунда наближає цю людину до смерті… Він сумно, з докором посміхнувся, почувши слова Святослава про його помилку. Пізно!!!

Через кілька хвилин Копилов мчав у відкритому авто за містечко, що виросло навколо космодрому, до моря. Він зупинився біля прекрасної вілли. Не зачинивши дверцята машини, забувши причесати розтріпане си-зе волосся, Копилов швидко пробіг по східцях і відкрив двері до кімнати…

На канапі сиділа Мері — посивіла, змарніла, а біля неї, поклавши голову на її коліна, спав син Віктор — красивий молодий юнак. Мати з болем дивилася на його лице і в думці прощалася з ним — останньою своєю надією…

Стукнули двері. Мері злякано підняла голову Там в напівтьмі чорнів силует Копилова. Очі в нього світи-лися страшним вогнем, обличчя було спотворене, ніби від болю.

— Що? — злякано прошепотіла вона.

Він, задихаючись, показав на небо, неспроможний вимовити хоча б слово…

— Він? — беззвучно запитала Мері.

— Так, — хитнув головою Копилов. — Все пропало… Через кілька хвилин — катастрофа. Я чув його по радіо.. Він звертався також до вас…

Раптом метеорит спалахнув над обрієм і покотився до землі. Зелене світло осяяло все навколо. Копилов кинувся до вікна, зупинився. Пролунав далекий грім.

Віктор підвів розтріпану голову з колін матері.

— Мамо! Що це?

— Спи, синочку! Це впала зірка. Десь померла людина, як кажуть старі люди, — стримуючи сльози, від-повіла Мері…

…Мері обняла спочатку Віктора, потім Копилова. Вона була майже спокійною. Вона зробила своє діло — син ступав на ту дорогу, де загинув його батько. Син виправляв помилки батька! Так мусить бути!..

Вона піднялась навшпиньки і прошепотіла в ухо Копилову:

— Коли будете в іншому світі — розповісте сину про Святослава…

— Добре, — відповів старий академік. — Розкажу. Ніщо не повинно пропасти даремно. Така смерть теж принесе людям користь…

Того ж ранку з приволзького космодрому простягнулися в небо вогненні смуги, мов казкові дороги. То відлітали могутні апарати в безодні Космосу, несучи в собі незламні, безстрашні серця, які людство посилало для завоювання Космосу…

Розум починав свій великий похід — похід у безкінечний Всесвіт…

ЗАКОНСЕРВОВАНА ПЛАНЕТА

ЗАГРОЗА З КОСМОСУ

— Ну от… Я показав усе, що могло вас цікавити. Буду дуже радий, якщо наші роботи допоможуть вам!..

Сказавши це, інженер Валерій Тригуб гаряче потиснув малесеньку ніжну руку Вікторії Деніс. Вона захо-плено — знизу догори — дивилася милими сірими очима на велетня-інженера який своєю сердечністю і незви-чайною внутрішньою силою полонив її експансивну душу ще тоді, коли вони зустрічалися в минулому на кон-гресах космонавтів. З першої зустрічі між ними простягнулася незрима нитка хвилюючого почуття, яка тепер була вже дуже міцною.

— Спасибі, — каліченою російською мовою сказала дівчина і засміялася.

Засміявся і Валерій. Йому було приємно дивитися на біляву, тонесеньку дівчину. Здавалося — дмухни на неї, і вона полетить!

Ця дівчина була керівником американської делегації інженерів і вчених, які приїхали сюди, щоб пере-йняти досвід російських конструкторів по будуванню космічних ракет. Кілька днів тому стратоплан примчав їх на Урал, де вони знайомилися з новою конструкцією гігантського зорельота, що був збудований за проектом Тригуба. Потім російська делегація повинна була їхати в Америку, щоб подивитися, що зроблено за океаном. Там теж закінчували будувати космічний крейсер. Вести його в простір мала якраз оця тендітна дівчинка. Вале-рію навіть не вірилось, що така "пір’їнка" керуватиме велетенською машиною та ще в такій небезпечній подо-рожі…

Він сказав їй про це. Вікторія усміхнулась і якось по-хлоп’ячому, задерикувато сказала:

— Ви не дивіться, що я маленька! Я сильніша від багатьох мужчин! Спробуйте — о!..

І вона жартівливо зігнула руку, а Валерій теж жартома спробував, які там в неї біцепси. Вони справді бу-ли натреновані, як в доброго спортсмена.

— Вірю! Тепер вірю! — засміявся Тригуб.

— Ну хоч в моїх здібностях інженера ви не сумніваєтесь? — знову пожартувала Вікторія.

— О ні, ні! Здаюсь і більше таких запитань задавати не буду!

— Дивіться ж,— смішно погрозила пальцем дівчина і потім вже цілком по-діловому сказала англійською мовою:

— Ми негайно використаємо все, що у вас є цінного в області електроніки. Мені дуже сподобалась абсо-лютна автоматизація у вашому зорельоті, містер Валерій...

— Називайте мене просто — Валя. Адже ми друзі?!— відповів жартівливо Валерій.

— "Валья", — м’яко повторила Вікторія. — Ще раз спасибі!.. За дружбу!.. Але я хотіла сказати ось що... Я зовсім не бачу у вас протиметеоритного захисту! Чому?..

— Ще немає досконалого проекту. Над цим працюємо. Вважаю, що до вильоту ця проблема буде вирі-шена. А можливо навіть перший політ доведеться робити без захисту. Будемо обминати метеорити по сигналах радіолокаторів...

— Ні! Це не годиться,— мовила, заперечливо похитавши головою, Вікторія.— У нас уже розроблена конструкція дуже простого і вдалого захисту!..

— Яка ж саме?

— По сигналу радіолокатора метеорит, що летить назустріч ракеті, могутніми розрядами електромагніт-ної енергії роздрібнюється на пил, потім заряджається негативним зарядом. А заряджений пил обходить елект-ромагнітне поле, яке створене навколо ракети. Правда, просто?..

— Геніально! — вигукнув Валерій.

— Я негайно передам вам всі матеріали, як тільки ми прилетимо додому...

— Гаразд! А тепер — підемо... Дивіться — яка краса.

Вікторія подивилася навколо. Справді, тут було дуже красиво. Вдалині танули в осінній позолоті схили Уральських гір. З барвистими килимами пожовтілих листяних дерев приємно контрастували темнозелені пасма ялин... А над всім цим летіли десь у далеч бліді хмаринки.

— Чудесно! — сказала Вікторія. Потім глянула на Валерія, що замріяно дивився в далечінь, і подумала з незвичайною ніжністю:

"А ти ще чудесніший від цього пейзажу любий велетню!"

Він справді був хлопець хоч куди. Високий на зріст, широкоплечий, з веселим відкритим обличчям і ша-пкою каштанового волосся — він зовсім не був подібним до вченого.

Вікторія думала: "Як дивно — він такий земний зовні, а який мрійник в душі! Надзвичайно дивне поєд-нання!"

Вони зійшли зі сходів будинку, де розмістилося управління будівництвом, і пішли по території космо-дрому до центра великої площі. Там стояв зорельот. В ньому наяву втілювалися багаторічні мрії Тригуба, бага-тьох інших конструкторів та численної когорти вчених, які провадили різні підготовчі роботи.

Метрів за двісті закінчувався другий такий же апарат. Там ще тривали внутрішні роботи по монтуванню приладів.

Людей майже не було видно. Тут тепер не до гуляння. Члени делегації одержували потрібну консульта-цію в інженерів будівництва — тому весь космодром був безлюдним…

Валерій і Вікторія зупинилися і замилувалися зорельотом, який неосяжною громадою здіймався над їх-німи головами, поблискуючи матовими металічними боками.

Корабель повинен був стартувати прямо з землі, без ніяких спеціальних естакад, як це робилося в минулі роки. Він був звичайної яйцевидної форми, загострений спереду, з трьома стабілізаторами по боках, які також виконували роль своєрідних підніжок.

Лише восьма частина п’ятдесятиметрового корабля була відведена для житлових приміщень і складів продуктів. Все інше заповнювали апарати руху, запаси пального. На зорельоті була невелика атомна станція, яка давала електроенергію кільком фазотронам. У магнітному полі фазотронів розганявся до величезних швид-костей заряджений пил вуглецю, який, виходячи з фазотрона, зустрічався з паралельним потоком кисню, спала-хував і надпотужним струменем — з швидкістю від трьохсот до п’ятисот кілометрів на секунду — виривався з дюзи, даючи рух кораблю. Такий двигун давав можливість долетіти до

зовнішніх планет, повернутися назад і навіть зробити кілька посадок на зустрічні планети без додаткової заправки пальним.

До цього часу для перельотів на Марс і Венеру або навіть на Місяць використовували проміжні станції — штучні супутники Землі або Сонця, запущені по певних орбітах в сонячній системі. Але тепер, коли були сконструйовані кораблі з такими необмеженими можливостями, необхідність в штучних супутниках майже відпадала, і їх можна було використовувати для суто наукових робіт…

Валерій і Вікторія обійшли навколо зорельота і зупинилися.

— Місяців через два, — промовив Валерій, — цей корабель приземлиться на Плутоні… Ви розумієте — на Плутоні! Десять років тому ми мріяли про Марс і Місяць, а тепер — Плутон! Край Системи! А там — дорога до інших Систем! Ви теж, здається, летите на одну з зовнішніх планет?..

— Для дослідження супутників Сатурна і Урана!.. Таке офіціальне завдання експедиції! Але, може, я в польоті передумаю та й махну вслід за вами! — сказала Вікторія і дзвінко засміялася.

Валерій жартівливо взяв й за плечі, заглянув променистим поглядом до сірих очей.

— І раптом, дорога Вікторіє, ми з вами зустрінемось на якійсь дикій і суворій планеті!.. Скажу одверто—мені дуже хотілося б цього!..

Дівчина опустила вії, тепла хвиля підкотила до її грудей. Почервонівши, вона тихо відповіла:

— Мені чомусь здається… чи, може, хочеться, щоб зустріч з вами, Валья, була… на Землі!..

Усмішка збігла з лиця Валерія Він відчув якісь незвичайні нотки в голосі дівчини і тепер намагався збаг-нути, що відбулося, дивлячись в сяючі сірі очі Вікторії. Ось ворухнулися його губи, певно він хотів щось сказа-ти, але не встиг.

Над космодромом загримів голос з радіорепродуктора:

— Інженера Тригуба та інженера Деніс просять негайно зайти до директора будівництва в терміновій справі!

— Що трапилося? — захвилювалася Вікторія.

— Я гадаю, що нічого особливою, — заспокоював Валерій. — Може, вас викликають додому, або ще що-небудь…

Вони швидко пройшли широким коридором будинку управління і відкрили двері до кабінету директора.

Там уже зібралися всі члени делегації і інженери та службовці космодрому.

Директор — сухорлявий, сивий інженер — був блідий і схвильований

— Друзі! — сказав він. — Справа, ради якої я турбую вас, надзвичайно важлива, хоч і не стосується на-шої безпосередньої роботи. Я тільки що одержав телеграми від уряду і від Всесвітньої Академії Наук. Те, що в них говориться, страшна несподіванка для всієї Землі. Слухайте текст телеграми…

Присутні були схвильовані таким вступом, але ніхто не чекав того, що прочитав директор. А він прочи-тав таке:

"Всім урядам Держав, Національним Академіям! Всім народам Землі!

Три дні тому обсерваторія Маунт-Вільсон сповістила Всесвітню Академію про страшну звістку. Акаде-мія не обнародувала її, доки не була підтверджена її вірогідність. Дослідженнями Пулковської, Грінвічської і ряду інших обсерваторій світу ця звістка підтверджена.

Люди Землі! З глибини Космосу, від сузір’я Плеяд, до нас наближається темне плането-подібне тіло. Це було встановлено з допомогою вдосконалених радіотелескопів. Маса космічного тіла дорівнює приблизно масі Землі чи Венери.

Швидкість тіла надзвичайно велика — а саме — біля п’ятисот кілометрів на секунду. Можливо, ця пла-нета з іншої системи, відкинута від свого сонця якоюсь катастрофою. Дуже швидко тіло ввійде в нашу систему. Орієнтовно визначено, що шлях його проходитиме через орбіту Землі. Це значить, що нам загрожує світова катастрофа.

Ми закликаємо учених Землі шукати шляхи для врятування людства! Ми закликаємо всіх людей зберіга-ти спокій в цей тривожний час!

Наступають дні екзамену — або наша наука, наш Розум знайде вихід з цього становища, або ми загине-мо!..

Всесвітня Академія наук".

Звістка була такою страшною, що в кабінеті настала тривала мовчанка. Люди переглядалися, не знаючи — вірити цій химерній звістці чи ні! Але тут було не до сумнівів! Папірець телеграми тремтів у руках сивої людини, гіпнотизуючи присутніх...

— Американських колег прошу готуватись до вильоту,— додав директор.— Вас викликає ваша академія.

Відразу стало шумно. Тривожно коментуючи телеграму, інженери виходили надвір. Перед управлінням вже стояли два реактивні літаки для гостей…

Валерій ніяк не міг опам’ятатися. Все переплуталося в його голові — недавня радість, готування до польоту, а тепер якась страшна сила — сліпа і невблаганна — хоче зруйнувати не тільки його мрії, а й усе життя на Землі…

Хтось смикнув його за рукав. Це була Вікторія.

— Я вилітаю… Валья… — тихо мовила вона. — Бачте — ми замріялися і не подумали про те, що щось може перешкодити нашим мріям. …навіть громадським… не кажучи про особисті… Прощайте, милий друже!

Валя здригнувся.

— Чому прощайте?.. Ми будемо боротися! Ми знайдемо вихід! Вірте цьому, Вікторія! І самі теж шукай-те вихід!.. Невже людський геній буде безсилим відвернути лихо, яке нависло над нами?! Ні! Не вірю!

У Вікторії засяяла очі.

— Який ви сильний! Я вірю вам! Я…

Але дальші слова заглушив рев реактивних моторів. Валерій нахилився вперед, щоб розібрати, що вона сказала. Дівчина щось промовила, і знову нічого не було чути…

Вікторія махнула рукою. На Її голові звихрилося волосся. Вона міцно потиснула руку Тригубу і побігла до стратоплана, де вже були всі члени американської делегації.

Ось один за другим заходять в дверці літака інженери. Нарешті, в чорному отворі зникла Вікторія Дверці закрилися.

Мотори заревли сильніше, і срібнокрилий птах, легко розігнавшись, полинув у небо.

Щось обірвалося в серці Валерія Він підсвідомо простягнув руки вслід стратоплана, який поніс в далеку Америку малесеньку тендітну дівчинку. І хто знає — чи побачаться ще вони?..

"Серце, скажи — хочеш ти цього чи ні?.."

Нічого прислухатися, друже, до серця! Воно рветься вслід літакам, які малесенькими цятками тануть на обрії…

ЗЛОЧИННИЙ ПЛАН

Як завжди, він був приємним і люб’язним — син мільярдера Гершера, президент Академії наук. Зачека-вши, доки всі сіли, він не піднімаючи очей, сказав:

— Я зібрав вас для того, щоб запропонувати свій план врятування Землі…

Потім поглянув своїми недоречно веселими очима на присутніх учених і фінансистів, серед яких була і Вікторія та члени делегації, що сьогодні повернулися з Росії.

Почувши слова Гершера-молодшого, присутні зацікавлено насторожилися. Тепер весь світ гарячково думав лише над одною проблемою — врятування Землі! Що ж надумав Гершер?..

А той продовжував говорити:

— Я хочу знати, що ви скажете про наукову основу цього плану! І тільки!.. Ніяких моральних чи психо-логічних категорій!..

Ніхто не здивувався, почувши такий вступ. Всі знали, що президент Академії ніколи не був прихильни-ком гуманістичних ідей.

— Отже, мій план такий, — сказав Гершер. — Ми в товщі Землі, в районі Гренландії, зробимо велетен-ські штольні у вигляді дюз ракети. У нас досить технічного потенціалу, щоб провести ці роботи в найкоротший час! Ми перетворимо всю Землю в зорельот і, користуючись ядерним пальним, надпотужними зарядами виштовхнемо її в світовий простір, коли космічне тіло, що загрожує нам, наблизиться до орбіти Землі. Планета пролетить геть, а ми, описавши в світовому просторі складну криву, яка проляже трохи далі за орбіту Плутона, повернемо Землю на її старе місце…

В приміщенні залунав страшний галас. Завжди спокійні вчені тепер не могли стриматися, почувши такий страшний проект. Один з академіків закричав:

— Це божевілля! Не кажучи про те, що від поштовху міста і народи Землі зазнають страшних руйнувань, — все живе загине в холоді міжзоряного простору, коли Земля буде проходити поза орбітами зовнішніх планет! Ми втратимо більшу частину атмосфери і зовсім не будемо впевнені, чи знову повернемось на старе місце, чи назавжди залишимося блукати в Космосі… Яке ж це врятування людства?!

— Ми збудуємо підземні міста з штучною атмосферою і освітленням, — спокійно відповів Гершер. — Не велика біда, якщо ми залишимось в Космосі, далеко від Сонця, назавжди. Ми маємо можливість спокійно і щасливо жити під землею, використавши наші досягнення в галузі фізики і хімії…

— Ви збудуєте міста під землею для ста–двохсот тисяч чоловік! — знову вигукнув академік. — А інші?..

— У нас немає іншого виходу. Треба зберегти хоч мінімум. А потім… може, це воля божа! Так вирі-шиться всяка соціальна і філософська плутанина! — цинічно проскрипів Гершер.

Вікторія внутрішньо здригнулася від огиди. Ще сильніший шум піднявся в кімнаті. Та президент жестом закликав до спокою всіх присутніх.

— Не будемо дискутувати! Час не жде! Зараз ви всі одержите конкретні завдання по підготовці плану, і я повідомлю світ про майбутнє Землі. Ми зможемо зробити сховища на півтора мільйона чоловік. Право на життя в майбутньому світі одержать ті, хто купить спеціальні акції нашої організації на суму п’ятсот тисяч доларів!.. Це краща рекомендація людям, які будуть жити в новому світі. Дармоїдів і ледарів нам не потрібно! Отже, по-чнемо!..

Включивши телефони, Гершер віддав накази в радіостудію…

Після цього він повернув обличчя до принишклих вчених.

— Міс Деніс, — сказав він. — Ви будете керувати підготовкою розрахунків потужності зарядів…

— Гаразд! — відповіла Вікторія. — Але чи не краще проконсультуватися з іншими академіями?..

— Ні! Кожна хвилина дорога! А потім… що вони можуть додати! Гуманних викрутасів нам не потрібно! Все!..

Гершер давав вказівки іншим ученим, а Вікторії все вчувався рідний-рідний голос далекого російського друга:

"Ми будемо боротися! Ми знайдемо вихід!"

Незважаючи на жорстоку дійсність, в її серці не згасала дивна надія на рятунок. Може, це була химера, та серце тепер було сильніше розуму…

.....

Через кілька хвилин запрацювала радіостанція Гершера. На весь світ транслювалися такі слова:

— Всім урядам, всім народам Землі!

— Зважаючи на те, що в даний час кожен день вагань наближає Землю до катастрофи, наша академія взяла на себе ініціативу негайно здійснити розроблений нею проект врятування нашої планети. Земля буде ви-штовхнута в міжзоряний простір, коли небесне тіло наблизиться на небезпечну відстань. Люди будуть заховані в спеціальні підземні міста. Через чотири роки Земля повернеться на своє місце. За право жити в майбутньому світі треба заплатити п’ятсот тисяч доларів!

— Іншого виходу немає, і ми починаємо роботи!..

Ще до цього повідомлення людство було охоплене панікою після телеграми Всесвітньої Академії Наук Уряди ледве стримували спокійними відозвами свої народи, запевняючи, що наукова думка світу знайде мож-ливість рятунку… Та, незважаючи ні на що, кожного дня тисячі людей закінчували життя самогубством, А деякі кинулися в розпусту, чекаючи смерті. В ряді міст Європи та Америки прямо на вулицях організовувались п’яні оргії, і в чорне тривожне небо, назустріч планеті, яка мчалася у Всесвіті, несучи смерть цивілізації, линули дикі крики нещасних людей.

…В цей час людство дізналося про план Гершера Ще більша паніка охопила народи Цей план був ясним доказом того, що надіятись нема на що Тільки поодинокі багатії могли купити акції організації по "врятуванню Землі". Всі інші — біля двох мільярдів людей — мусили загинути…

НЕСПОДІВАНА НАДІЯ

Після від’їзду делегації Валерій вдень і вночі гарячково думав над тим, що можна було зробити для вря-тування Землі. Це завдання стояло й перед всіма іншими ученими комуністичної конфедерації, а також Амери-ки. Франції, Англії, та інших держав Було створено багато проектів, але їх надзвичайна рада Всесвітньої Ака-демії Наук не затвердила. Серед цих проектів були такі, наприклад, як побудування багатьох велетенських кос-мічних кораблів для переселення на інші планети. Цей проект не затвердили тому, що не вистачало часу для побудування такої кількості кораблів. Крім того, в сонячній системі не було планети, яка була б хоч трохи при-датною для колонізації…

Потім світ потряс божевільний проект Гершера. Світова думка запротестувала. Преса, радіо, парламенти гаряче коментували цей проект. Ряд європейських академій, в тому числі всі академії соціалістичних країн, бу-ли категорично проти того, щоб роботи в Гренландії починалися. Але світова громадськість, паралізована нава-лою страшних подій, розгубилася… Тому Гершер зміг без перешкоди розпочати гігантське будівництво на пів-нічному березі Гренландії. Всесвітня Академія мовчала. В ній панувало декілька різних думок в питанні здійс-нення цього плану. Деякі вчені і окремі уряди схилялися до тої думки, що треба врятувати хоча б частину люд-ства, а насамперед дітей…

Та багато найвидатніших вчених безперервно шукали більш достойних шляхів для врятування людства.

І ось серед бурі зовсім протилежних думок пролунав тверезий голос російського інженера.

3 листопада 19… року була скликана надзвичайна сесія Всесвітньої Академії Наук за проханням Росій-ської Академії Доповідь робив інженер Тригуб.

В конференц-залі академії, де зібралися сотні великих вчених, панувала мертва тиша. В минулі роки за-сідання відбувалися в атмосфері диспутів, дружніх і навіть ворожих суперечок. Але тепер було не до цього Академія уважно розглядала кожен проект Визначалася його доцільність для врятування Землі, і більш-менш реальний проект передавався надзвичайній раді.

Тригуба вчені світу знали, як талановитого інженера і вченого, творця космічного велетня. Тому в залі вдоволено загомоніли, коли атлетична фігура Валерія з’явилася на трибуні…

На його обличчі був спокій. Він сказав:

— Дорогі друзі! Те, що я скажу,— не буде перебільшенням! Я і ряд членів нашої академії знайшли вихід з тяжкого становища, в якому опинилися наша планета і людство! Час не жде — і я буду лаконічним!..

— Перше. Абсолютно точно не визначено, чи справді планетоподібне тіло загрожує нам! Радіотелескоп може дати не зовсім точні дані, а розбіжність — навіть незначна — в розрахунках має величезне значення при застосуванні цих розрахунків до таких колосальних космічних відстаней.

— Отже — треба визначити точно, чи насправді це космічне тіло загрожує нам?!

Аудиторія здивовано зашуміла Тригуб говорив далі:

— Яким чином це можна з’ясувати? Дуже просто!..

— Ми закінчили будувати два зорельоти для польоту на зовнішні планети системи. Я полечу негайно на-зустріч планеті і спущусь на неї. Там я точно визначу з допомогою досконалих приладів шлях цього тіла згідно орбіти Землі і його швидкість. Якщо воно пройде, не заподіявши лиха нам,— то взагалі не буде ніякої пробле-ми, і людство заспокоїться А якщо. — Тригуб передихнув... — якщо планета несе нам смерть — тоді ми про-понуємо на розгляд Академії такий проект...

Всі присутні заніміли, витягнувши голови до оратора.

— Другий російський зорельот,— сказав далі Тригуб,— а коли буде потрібно, то і американський, ми пропонуємо негайно заповнити потужними термоядерними зарядами. Я буду невпинно тримати радіо-телезв’язок з Академією і коли сповіщу вам про загрозу, з Землі необхідно буде вислати цей другий корабель, керова-ний по радіо в напрямку планети. Корабель, розвинувши велетенську швидкість, глибоко вріжеться в тіло пла-нети, а вибух величезної кількості термоядерного пального розірве планету на шматки, а залишки її перетво-ряться на рій астероїдів...

В передніх рядах встав старий учений-математик. Він, хвилюючись, перебив Тригуба:

— А чи не здається вам, що такий проект трохи наївний? Ви хочете розбити велетенську планету, таку, скажімо, як наша Земля, з допомогою зорельота, заповненого атомним зарядом, який при всій своїй потужності завдасть планеті шкоди не більше, ніж комар слону!..

Тригуб спокійно відповів:

— Елементарні розрахунки показують, що це не так. Термоядерного пального вистачить на те, щоб по-рушити рівновагу сил, які тримають

планету в стані стабільності. Якщо вона навіть не розлетиться на дрібні шматки, то все одно зійде з свого небезпечного для нас шляху!..

— Але ми розраховуємо на інше!.. В місці зіткнення корабля з планетою виникне температура біля ста мільйонів градусів. Електронні орбіти всіх відомих елементів при цій температурі будуть зірвані, і я вважаю, що ми викличемо в корі планети ланцюгову реакцію розпаду радіоактивних речовин, а також синтезу легких елементів!.. А це... це приведе до того, що планета перетвориться на хмару газів за кілька секунд!..

Вчені завмерли, ніби намагалися уявити таке грандіозне небесне явище.

— Планета знаходиться на відстані кількох орбіт Плутона! — сказав далі Тригуб. — Часу поки що до-сить, щоб попередити лихо! Я сказав усе!..

Тригуб зійшов з трибуни. На його місце вийшов сивий, високий Президент Академії — найвідоміший спеціаліст в галузі синтезу органічних речовин. Він на диво дзвінким голосом сказав:

— Вважаю, що коментувати виступ російського представника не будемо. Це — реально, розумно, ефек-тивно! Ставлю на голосування!

Ще ніколи не були такими одностайними вчені різних напрямків. Академія одноголосно затвердила про-стий і разом з тим найефективніший проект Тригуба.

Радіо рознесло радісну звістку по всій Землі. І ніколи ще люди не відзначали торжествами будь-яке свято так, як цей день великої надії...

.....

Того ж дня стратоплан приземлився на Уральському космодромі. Валерій і члени делегації Російської Академії вийшли з літака. їх зустрічали члени уряду, директор будівництва та інженери. Тут уже одержали по-відомлення, що Всесвітня Академія затвердила проект Тригуба, і спеціальна група монтувала в другому кораблі потужні термоядерні заряди...

Гаряче потиснувши руки тим, хто його зустрічав, Валерій сказав:

— Товариші! Говорити нема коли! Я відлітаю негайно! В апараті буду сам! Інших членів екіпажу не бе-ру! Протиметеоритний захист ще не устаткований, і ми не маємо права ризикувати життям багатьох людей!

— А якщо ваш космольот загине? — перебив директор будівництва.

— Тоді висилайте корабель з зарядом і спрямовуйте його до планети. її треба буде розбити в будь-якому випадку, щоб врятувати людство від загибелі!

Більше не треба було говорити. Останні обійми. Потиски рук. Побажання щастя.

Всі присутні зайшли до будинку управління, а Валерій попрямував до зорельота.

Він вийшов на спеціальний майданчик, який був на висоті входу в апарат. Оглянувся.

— Люба, рідна Земля, далека чудова Вікторія, дорогі друзі і Батьківщина — прощайте!..

З вікон, з дверей будинку замахали руками друзі. Валерій відповів прощальним жестом і сховався в две-рцях зорельота.

Майданчик зі сходами автоматично від’їхав…

А через кілька хвилин велетенський корабель здригнувся, підстрибнув і, залишаючи сліпучу вогненну дорогу серед скуйовджених хмар, помчав у далеке небо — назустріч невідомій дивній планеті…

Земля напружено чекала…

ТРИВОЖНІ ДНІ

…За бортом реактивною вертольота блискавично промайнули води північної частини Атлантичного оке-ану, потім безкінечні білі крижані поля Гренландії і нарешті серед суцільної снігової пустелі зачорніли будівлі велетенського табору, де почалися роботи по здійсненню проекту Гершера.

Тримаючись на сліпучих стовпах ядерних спалахів, вертольот повільно сів на сніг. Вікторія в супроводі пілота вийшла вниз по алюмінієвих слідцях В ту ж мить до неї підбіг начальник будівництва — енергійний, сухорлявий інженер.

— Мені потрібно погодити з вами деякі питання тут на місці, перше ніж я передам до реалізації розраху-нки потужності зарядів, — сказала Вікторія. — Я б хотіла познайомитися з ходом робіт!

— До ваших послуг, міс, — з офіціальною люб’язністю відповів начальник. — Але зараз треба буде від-летіти подалі, бо відбудуться атомні вибухи, з допомогою яких ми робимо штольні…

— Гаразд,— промовила Вікторія. Разом з начальником вона зайшла в вертольот і дала знак летіти. Знову заревли мотори, і через кілька хвилин вертольот опустився на майданчику за горою, що прикривала їх від атом-ної радіації вибуху.

Начальник поглянув на хронометр, вийняв портативний радіопередавач, тихо промовив у малесенький мікрофон:

— Можна!..

І в ту ж мить здригнулася земля. Багряним вогнем зайнялося небо. Над головою — далеко в небі поплив чорнозелений гриб вибуху. Ще один вибух! Ще!..

— Все, — повернувшись до Вікторії, мовив начальник. — Можна летіти. Поглянемо згори на будівницт-во а потім — до моєї резиденції, де ви зупинитесь...

Вертольот знову піднявся в повітря. Вони наблизилися до місця, де відбувалися вибухи. Вікторія з ціка-вістю подивилася вниз...

Кілометрів за сто від жилих і адміністративних будинків, в своєрідному гірському кільці зяяли три веле-тенські ями, зроблені силою вибуху. Шириною вони були до трьох кілометрів, в глибину вже сягали до двох кілометрів.

— Ще кілька вибухів, і ми почнемо монтувати дюзи, — пояснив начальник. — Основні дюзи — три — призначені для вибухів, які виштовхнуть Землю в простір, а шість невеликих навколо — будуть зроблені для керування нашою планетою під час польоту. В них термоядерні реакції будуть контролюватися на відстані!..

Вертольот пролетів над всіма ямами і повернув до табору. Сіли біля присадкуватого, дуже довгого буди-нку з блискучого металу білого кольору. Ідучи до входу, начальник сказав:

— Ви знаєте про те, що сьогодні збирається надзвичайне засідання Всесвітньої Академії Наук?

— Ні! А про що йдеться?

— Новий план врятування Землі!..

— А не знаєте — чий проект?

— Здається, російських вчених…

— То давайте послухаємо телепередачу звідти, — заспішила Вікторія.

Зайшли в пристойно обладнаний кабінет начальника, подібний до комфортабельної каюти на пароплаві. Вікторія роздягнулася.

Начальник, поглянувши на хронометр, почав настроювати телеприймач, екран якого займав четверту ча-стину невисокої стіни. Засяяло м’яке зеленкувате світло. Вікторія сіла в глибоке крісло і жадібно вп’ялася в екран…

Ось вирізьбились колони конференц-залу Академії, трибуна. В залі вже зібралися члени Всесвітньої Академії і делегати інших академій. Над аудиторією линув стриманий гомін…

Вікторія радісно скрикнула. На трибуну вийшов Тригуб.

— Ви знайомі з ним? — запитав начальник.

— Так! — щасливо засміялася дівчина. — Ми були з делегацією в Росії. Тригуб — конструктор космо-льота!..

Тригуб почав говорити… Вікторія, почувши про його план, полегшено зітхнула. Вона пишалася своїм далеким другом! Вона вірила, що він — її милий велетень — знайде вихід з неймовірно скрутного

становища. О, як би вона хотіла летіти разом з ним назустріч далеким світам! А тепер її змушують сидіти тут, в дикій Грен-ландії і допомагати здійснювати злочинний план Гершера, який приведе до загибелі мільярдів людей!..

І раптом вона схопилася.

— Зачекайте! Але ж тепер ми мусимо припинити роботи туті Наш проект взагалі втратив сенс!

— Не думаю! — незадоволено відповів начальник. — Можливо, те, що говорив Тригуб, — всього-на-всього буде химерою! Ми мусимо продовжувати роботи. Такий був недвозначний наказ містера Гершера!..

Пролунав різкий дзвінок. Заблимала червона лампочка біля телеприймача

— Шеф! — прошепотів начальник і кинувся включати апаратуру.

На маленькому екрані з’явилося похмуре незадоволене лице Гершера, пролунав його голос:

— Міс Деніс тут? Ах, ось вона! Підійдіть ближче!

Вікторія підійшла до телеекрана.

— Негайно летіть до мене! Запитань не потрібно!.. Все!

Потім очі Гершера зупинилися на лиці начальника.

— Роботи продовжувати. Встановити електромагнітний протиповітряний захист. Не допускати нікого. Мені запропонували

припинити здійснення мого проекту, але я вважаю, що його треба здійснити! Ви зрозумі-ли? Така ж думка Гершера-старшого!..

Останні слова Вікторія чула вже в коридорі будиночка. Через десять хвилин вертольот мчав її над океа-ном…

…Двері кабінету Гершера в розкішному особняку закрилися за Вікторією.

— Міс Деніс, — відразу ж почав президент, — сідайте і уважно слухайте!

Вікторія сіла.

Так от що! Ви, напевно, вже знаєте про план цього негідника Тригуба! Він навіть не зачекав жодного дня. Сповіщено, що його космольот вилетів сьогодні!..

Вікторія бачила, що, кажучи це, Гершер злився. Рожеві і зелені плями з’явилися на його обличчі.

— Про план Тригуба, містер Гершер, я знаю, — відповіла дівчина, — але я не розумію, чому ж він негід-ник? По-моєму, його проект настільки реальний і ефективний, що ми можемо припинити наші роботи в Грен-ландії.

— Реальний! Ефективний! — перекривив, не володіючи собою, Гершер. — Ось якраз це і не влаштовує мене! Я не бажаю, щоб все було так, як раніше! Я хочу здійснити свій план! Невже ви не розумієте, що ми не можемо відступати?.. Треба використати момент і знищити всякі божевільні соціалістичні чи комуністичні ідеї, а для цього необхідно провести в життя мій план! Хай вся пролетарська чернь вимерзне — цієї сволоти не жал-ко! Ми залишимо тільки необхідну кількість робітників, які будуть потрібні для продовження роботи під зем-лею!..

Вікторія не могла сказати й слова. Гершер розлютувався і не говорив, а випльовував слова.

— Коротше кажучи, робота в Гренландії буде закінчена! А для цього потрібно знищити...

— Кого? — піднялася з місця Вікторія.

— Звичайно — Тригуба! — іронічно відповів Гершер.

Вікторія відразу ж зрозуміла страшний задум президента, але змогла опанувати себе, і майже спокійно запитала:

— А що ж ви хочете від мене?

Гершер нахилився над нею:

— Ви негайно вилетите і наздоженете зорельот Тригуба. Про це ніхто не буде знати! Люди, які полетять з вами, розстріляють корабель Тригуба... Потім... ви повернетесь назад!.. Я дав наказ — камери пального заря-джені, маршрути підготовлені обсерваторією, — в каюті, на пульті!.. Отже, корабель готовий до польоту! Вам все ясно?

Вікторія, мов загіпнотизована, дивилася в обличчя Гершера і гарячково думала: що робити?

Гєршер, уже заспокоївшись, сів за стіл і, полегшено зітхнувши, сказав:

— Отже, відповідайте — згодні?!

Вікторія мовчала. Блідість розливалась по її обличчі. Але вона блискавично подумала: вихід лише один!

Замість відповіді дівчина несподівано вихопила з кишені маленький браунінг і спрямувала його в груди Гершеру:

— Ні! Так не буде! Ви не зробите такої підлості, мерзотнику! Ви, ради своїх егоїстичних інтересів, хоче-те позбавити все людство єдиної реальної надії на рятунок!..

Гєршер позеленів від злості. В наступну хвилю він потягся до стола і натиснув кнопку тривоги. Вслід за тим пролунав постріл, і президент похитнувся.

— Проклята. — прохрипів він, падаючи в крісло.

У Вікторії потемніло в очах. Але вона опанувала себе і, оглянувшись, метнулася дверей.

Назустріч їй в кабінет влетів височенний лакей і, поглянувши на закривавленого Гершера, кинувся до Ві-кторії...

Та дівчина недарма займалася спортом. Склавши два кулаки разом, вона вдарила його в груди, і — здо-ровило-лакей впав додолу, смішно махнувши руками... Вікторія вискочила в коридор. Весь будинок Гершера піднявся на ноги...

Серце дівчини забилося: куди втікати?

Загупали кроки в переходах і коридорах — це мчалися до кабінету охоронці.

Вікторія миттю вибігла по крутих східцях на плоский дах будинку і опинилася біля малесенького геліко-птера, в якому Гершер робив недільні прогулянки. Радісний крик вирвався у Вікторії з грудей. Вона стрибнула на сидіння, заревли мотори, і спортивна машина легко попливла в повітрі.

Охоронці вискочили на дах лише тоді, коли гелікоптер був за півкілометра від космодрому Академії…

Шлях був лише єдиний! Треба втекти на зорельоті, щоб Гершер не міг здійснити свій план. Через кілька хвилин гелікоптер приземлився біля естакади, де поблискувало гігантське тіло зорельота.

Вікторія вискочила з сидіння, хутко побігла по східцях до люка. Охоронці корабля, знаючи Вікторію як одного з конструкторів і пілота, мовчки дивилися на неї. Але через кілька секунд в ворота космодрому ввірвав-ся автомобіль. В ньому сидів Гершер і, потрясаючи закривавленою рукою, кричав:

— Затримайте, затримайте злочинницю!

Пролунали постріли. Вікторія похитнулася, зойкнула. Та отвір був рядом. Останнім зусиллям вона впала в нього…

Двері автоматично закрилися…

Гершер підскочив до охоронців:

— Негайно включіть високочастотний випромінювач! Треба вивести з ладу електрообладнання кораб-ля…

Два охоронці побігли до управління космодрому.

Та було пізно! Загриміли дюзи корабля, гарячий смерч ударив у лиця присутніх. Спалахнуло сліпуче по-лум’я, осліпило на хвилину Гершера, а коли він відкрив очі, то зорельот уже зник у глибині неба.

Вхопивши себе за волосся, Гершер впав на землю і завив якось по-собачому від безсилої злоби…

.....

…Тим часом всі радіостанції світу невпинно ловили радіопередачу з космольота Тригуба. Люди Землі з тривогою і надією прислухалися до слів інженера, які передавалися в ефір потужними станціями.

Валерій через кожні десять хвилин повідомляв Землю про політ.

— Алло! Земля! Проходжу через орбіту Марса! Корегую шлях корабля відповідно до даних, які одержані з допомогою обсерваторних радіотелескопів! Радіотелескоп зорельота ще не в силі знайти планети… Буду шу-кати, коли наближусь до орбіти Плутона!..

— Алло! Земля! Швидкість зорельота — п’ятсот кілометрів на секунду! Наближаюся до поясу астерої-дів… Радіолокатор сигналізує, що попереду — кілька метеоритів. Треба маневрувати!..

Потім голос став тривожним:

— Алло! Земля!.. Я відчув удар ззовні! Очевидно, маленький метеорит вдарився в космольот!..

— Алло! Вийшов зі строю радіолокатор! Справи погані!.. Алло! Земля!.. Якщо мій корабель загине — не чекайте, а негайно посилайте корабель з атомним зарядом! Не допускайте планету близько — бо тоді небезпеку не можна буде відвернути!..

Мільйони радіослухачів на Землі зблідли… Через кілька хвилин Тригуб знову заговорив:

— Проходжу через метеорний рій! Відчуваю, що допустив помилку! Треба було обійти пояс астероїдів поза площиною орбіти!..

Раптом люди на Землі почули якийсь вибух, потім протяжний свист і, нарешті, слабий голос Тригуба:

— Алло! Нещастя! Алло!..

І все! Більше нічого на Землі не чули!..

…Хвиля страшного відчаю прокотилася в грудях мільйонів людей. Та в наступну годину Всесвітня Ака-демія Наук звернулася з закликом до народів світу:

— Зберігайте спокій, люди Землі! Академія зробить все, щоб врятувати людство! Ще не все втрачено! Залишилася невиконаною друга половина плану, про який говорив російський інженер Тригуб!..

— Спокій і ще раз спокій, люди Землі!..

…А в холодній Гренландії в захмарене небо линули клуби диму від атомних вибухів, заражуючи атмос-феру радіоактивним пилом. То повним ходом йшла підготовка страшного проекту Гершера…

Відчай і неясна надія рвали мільйони сердець!..

Кілька тижнів мали вирішити — жити людству чи вмерти безглуздою смертю…

ЗУСТРІЧ У КОСМОСІ

Вікторія опам’яталася лише тоді, коли зорельот вирвався за межі земної атмосфери. Швидкість безпере-рвно збільшувалася. В голові темніло. З руки Вікторії текла кров темним струмочком, але вона не могла пово-рухнути навіть пальцем…

Напружуючи волю, Вікторія дивилася в перископ, на якому телемеханізм проектував зображення Землі. Ось все меншою стає куля рідної планети, тане в фіолетовій безодні Космосу. Ще кілька хвилин — і переван-таження закінчилося. Ніби гора звалилася з плечей дівчини. Вона включила регулятор для рівномірного прискорення зорельота, потім з трудом підвелася і почала перев’язувати руку...

Рана була неглибокою. Куля не зачепила кістки...

Згадавши останні події, Вікторія похитала головою. Вона ніколи раніше б не повірила, що зможе так рі-шуче діяти, та ще й підстрелити свого шефа!.. Дівчина від задоволення засміялася!.. Тепер плану Валі ніщо не загрожує!..

Вікторія відразу визначила напрямок польоту корабля і почала корегувати його згідно тих даних, які бу-ли одержані в обсерваторіях. Потім вона згадала, що Тригуб посилає радіосигнали на Землю, і спіймала ці сиг-нали, покрутивши ручки настройки. Пройшло кілька хвилин, і очі Вікторії радісно блиснули. В динаміку зазву-чав спокійний милий голос:

— Алло! Алло! Земля! Проходжу орбіту Марса!..

Тепер Вікторія абсолютно точно виправила шлях корабля по радіопеленгу — і, коли закінчила цю робо-ту, нарешті, полегшено зітхнула. Тепер вона напевне дожене Валерія!..

Вікторія перевела регулятор прискорення на кілька сантиметрів вперед. Десь далеко заревли дюзи, кора-бель дрібно-дрібно задрижав, а потім всі звуки злилися в протяжне виття. Тепер космольот летів з прискорен-ням 35 метрів на секунду! Це було в кілька разів більше проти нормального! Хай! Що буде!

Страшна сила втиснула її в подушки крісла, знову скувала руки і ноги! Нічого! Вона витерпить! Зате скоро її космольот наздожене корабель Тригуба…

Дівчина байдуже глянула на барвистий візерунок зірок в ілюмінаторі і втомлено закрила повіки. Вона лише тепер відчула, що дуже втомилася… Захотілося їсти!.. Вікторія дотягнулася рукою до трубки, яка була з’єднана з термосом, і зробила кілька ковтків. Рідкий шоколад повернув їй сили, яснішими стали думки.

Дівчина встала, розім’ялась… Але стояти було важко від неймовірного перевантаження!.. Ноги дрижали, підгиналися… Вікторія сіла і знову включила радіо. Без кінця вона слухала дорогий голос. Дуже хотілося пого-ворити з Тригубом, адже можна було б настроїтись на чого хвилю і включити передавач, та вона тепер не зро-бить цього! Вона не хоче, щоб про її політ поки що знали на Землі!..

Нарешті в ілюмінаторі попереду заблищала малесенька зірочка. Це у просторі мчав, освітлений Сонцем, корабель Тригуба…

Вікторія в захваті заплескала в долоні. Милий Валя навіть не знає того, що за кілька десятків кілометрів від нього летить вона — маленька американська дівчина, що так полюбила його! Вікторія без упину слухала голос Валерія, і здавалося їй, що він десь зовсім недалеко, тут, в цій каюті…

Коли рознеслися тривожні слова Тригуба, Вікторія помертвіла. Вона згадала, що на кораблі російського інженера ще не устатковано протиметеоритний захист і в поясі астероїдів йому кожної хвилини загрожує смер-тельна небезпека!

Гарячково працювала думка! Як попередити1 лихо? Ні! Мабуть,, нічого не зробиш! Це не шосе, де одна машина може допомогти іншій…

З відчаєм вона почула останні слова Тригуба:

— Алло! Нещастя! Алло!..

Потім рвучко припала до перископа і побачила, як з апарата Тригуба вирвалася синя хмарка і розтанула в фіолетовому просторі. Це, безумовно, повітря вирвалося через отвір, пробитий метеоритом!.. Валерій момента-льно загине в холоді міжзоряного простору!.. І ось блискавично з’явилася думка — є ще один вихід!..

Вікторія вирішила здійснити небезпечний план. її корабель щосекунди зближався з кораблем Тригуба. Тим часом Вікторія одягнула скафандр з прозорим шоломом і знову сіла до пульта.

Зорельот Валерія був попереду, трохи правіше. Ще хвилина... Ще!.. З допомогою найточніших електро-нних приладів Вікторія визначила швидкість корабля Тригуба. Потім вона почала зменшувати швидкість свого корабля.

Двигун був виключений якраз тоді, коли швидкість обох зорельотів зрівнялася. Два гігантські апарати були рядом. Заскрипіла обшивка... Потім все стихло...

Вікторія полегшено зітхнула, розігнула спину, яка заніміла від неймовірного напруження, подивилася в перископ. Зорельоти, ніби повиснувши нерухомо, з неймовірною швидкістю мчали разом у страшній безодні Космосу... Маневр удався!

Вікторія приготувала атомний прилад для різання металу і через проміжний шлюз вийшла до люка. В скафандрі вона включила електрообігрівання, і лише після цього з шлюзу потужні насоси відкачали повітря...

Люк відкрився. Прямо перед люком знаходилася стінка російського зорельота. Що там, за стінкою? Труп чи…

Не хотілося дукати, що все закінчено… Вікторія включила прилад, що працював на повільному розпаді урану, ї, коли з’явилося на кінці своєрідного дула синюватe полум’я, вона описала цим дулом велике коло по стінці сусіднього корабля…

Атомний промінь прорізав метал апарата, мов крізь масло пройшов гігантський ніж. Стіна захиталася і плавно осіла всередину. Відкрився темний отвір.

Вікторія ступила на край люка. Страшно! Внизу під ногами (власне, тут немає ні верху, ні низу!) —страшна глибина… А! Хай, що буде!..

Дівчина зробила крок і стала одною ногою на край отвору в сусідньому зорельоті. На хвилину затрима-лась і глянула під ноги. Мурашки пробігли по її тілу. Повна нерухомість зорельотів, які, здавалось, повисли над неосяжною безоднею, якось не сприймалася свідомістю. Адже Вікторія знала, що вона разом з апаратами мчить тепер у просторі з швидкістю більше тисячі кілометрів на секунду. Вона відвела очі від космічного провалля і швидко перебралася в отвір корабля Тригуба, опинившись в одному з коридорів біля фазотронів, в магнітному полі яких розганялось іонізоване пальне ракети. Вікторія вже була в космольоті там, на Землі, і тепер зорієнту-валася, куди їй іти… Вона минула кілька коридорів і відкрила двері до каюти, звідки Тригуб керував ракетою…

…Ніби паморозь вкрила прилади, було темно. Тільки в примарному промінні Сонця, яке десь відбивало-ся в перископах і частково попадало сюди, Вікторія побачила непорушне тіло в скафандрі…

Значить, він відразу не вмер, бо встиг одягнути скафандр!

Дівчина оглянулася. В передньому ілюмінаторі зяяла невелика дірка. В стінці праворуч — ще одна! Не-гайно звідси! Цей космольот уже не годиться!..

Вікторія кинулася до Тригуба. Аби тільки він був живий! Схопила його на руки і досить легко (бо тяжін-ня тут було значно менше, ніж на Землі) потягнула його по коридорах до отвору. Для того, щоб уникнути не-сподіванки, Вікторія поклала від отвору до люка свого корабля невеликий трап і потім перенесла Валерія до космольота…

Люк автоматично зачинився. Вікторія полегшено зітхнула. Найстрашніше залишилося позаду… Через кілька хвилин вони були в каюті, і дівчина здіймала з Тригуба скафандр…

Шолом впав додолу. Показалося синє обличчя Тригуба. Вікторія припала до його грудей. Вона почула ледве відчутний стук його серця. Значить, Валерій живий!

Дівчина метнулася до приладів, включила кисневий балон і підвела шланг до вуст Валерія. Його тіло за-тремтіло. Груди високо піднялися…

Радість Вікторії була такою великою, що сльози виступили у неї на очах. Вона сіла до пульта, включила знову регулятор прискорення, і скоро зорельот Тригуба залишився далеко позаду, продовжуючи свій шлях в пітьмі уже без людини…

Незабаром Валерій відкрив очі. Спочатку він нічого не розумів, коли побачив себе в чужій каюті, і ду-мав, що це сон… Потім звівся на руку, сів у кріслі прямо і, оглянувшись, побачив Вікторію. Вона щасливо усміхалась.

Валерій зачудовано подивився в ілюмінатор на мереживо зірок, потім знову на дівчину. Протер очі.

— Вікторія, — ледве промовив він, — я сплю чи справді бачу вас?.. Що все це значить? А якщо все це не сон, то що ж трапилось і як я опинився на вашому кораблі? Я згадую лише одне — удар… повітря почало вихо-дити!.. Очевидно, метеорит був мікроскопічним, бо у великий отвір повітря вийшло б моментально… Я кинув-ся до скафандра, одягнув його… і коли закріпив шолом, тиск повітря розірвав отвір, пробитий метеоритом… Холод простору моментально проник в каюту і скував мої рухи… Я ледве встиг включити сітку огрівання в скафандрі і втратив свідомість. Більше я нічого не пам’ятаю!.. Але як ви тут?.. Звідки з’явилися?..

— Заспокойтесь, — ніжно відповіла Вікторія. — Я вам все розповім…

І з уст цієї хороброї дівчини Тригуб почув про все, що трапилося з нею аж до їх зустрічі в Космосі…

— Вікторіє, — прошепотів Валерій,— за дивних обставин звела нас доля… Тепер ми вже ніколи не роз-лучимось!..

Вікторія поклала ніжні пальці на його вуста.

— Не будемо тепер про це говорити! — промовила вона.— Треба рятувати людство…

— Вірно! І необхідно тепер же дати радіотелеграму на Землю про все те, що трапилося!..

— Ні! — заперечила Вікторія. — Передавайте так, нібито у вас все гаразд… Що була тимчасова мовчан-ка в зв’язку з аварією… А про мене ні слова! Я поки що не хочу, щоб знали про мій політ…

— Гаразд! — сказав Валерій. І, настроївшись на хвилю свого корабля, яку слухала Земля раніше, почав говорити:

— Алло! Земля! Ви чуєте мене? Алло! Земля! Ви чуєте мене?

Через десять хвилин ультракороткі хвилі передавача ракети досягли Землі, а ще через десять хвилин при-йшла відповідь з Землі:

— Тригуб! Що з вами? Ми вважали вас загиблим?.. Ми ждемо відомостей про все, що трапилося з ва-ми?..

Годину тривала розмова між кораблем Тригуба і Землею. А в наступні години весь світ було сповіщено про те, що Тригуб благополучно вийшов з катастрофи, відновив радіозв’язок і тепер його зорельот перелітає орбіту Нептуна…

І знову, який раз за останні дні, люди Землі радісно зітхнули…

Закінчивши розмову з Землею, Валерій звірив курс корабля. Все було вірно. В потужний ракетний теле-скоп вже видно було далеку зірочку. То була дивна, незнайома планета, що загрожувала людям смертю!.. Вона швидко збільшувалась, перетворювалася на маленьку кулю. Обриси її були чіткі — значить планета не мала атмосфери…

Валерій відірвався від телескопа, з ніжністю поглянув на Вікторію, яка спала на м’якому гамаку після страшного напруження минулих годин. Якби не фіолетове дивне небо за ілюмінатором і незвичайність обста-вин, можна було б уявити, що вони десь на Землі, в кімнаті, і ця чудесна дівчина стала його дружиною… Ні! Рано про це мріяти! Попереду незвідані небезпеки і, може, навіть смерть!..

В перископі праворуч засяяв зеленкуватий Плутон. Це був кордон сонячної системи. Тепер більйони кі-лометрів розділяли систему від найближчих зірок. Тільки ось цю планету невідома сила кинула в холодні прос-тори міжзоряних шляхів…

Минали години… Тригуб знову подивився в телескоп. Тьмяний диск планети зріс до розмірів великого кавуна.

За спиною Валерія почулося зітхання. Він оглянувся. Це прокинулась Вікторія.

— Може, я заміню вас? — запитала вона.

— Ні! Пора розпочинати гальмування…

З допомогою допоміжних бокових дюз Тригуб поволі повернув зорельот. Спалахи вибухів кидали від-блиски на перископи, апарат легко дрижав. Швидкість зменшилася до восьмисот, семисот, п’ятисот кілометрів на секунду… Перевантаження знову притисло мандрівників до крісел… Валерій почав готуватися до посадка на планеті. Треба пильнувати, щоб, ввійшовши в зону тяжіння планети, не розбитися. Наближався вирішальний час…

НА МЕРТВІЙ ПЛАНЕТІ

…Велетенський диск чужої планети заповнив увесь ілюмінатор. Він освітлювався далеким Сонцем і був якимсь попелястим в слабому промінні. Темніші або світліші місця на планеті — оце й усе, що можна було ро-зібрати…

Зорельот давно уже минув орбіту останньої планети сонячної системи — Плутона — і тепер увійшов у зону тяжіння нової планети. Швидкість зменшилася до восьми кілометрів на секунду. Апарат знижувався по спіралі. Валерій і Вікторія не могли й поворухнутися — перевантаження все збільшувалося, кров стукала у скронях, шуміло в голові… Швидкість зменшилася до посадочної. Автопілот слухняно повернув зорельот пря-мо вниз. Назустріч мчалися знизу гострі піки гір. Блискали в сяйві зірок кам’яні урвища…

Валерій витер спітніле чоло, схопився за ручку регулятора. Кілька ударів вогняних стовпів з дюз, і кора-бель майже повис над рівниною біля гірського хребта…

…Захитавшись, космольот глибоко занурився у грунт і непорушно зупинився. Незабаром вгорі відкрився люк, донизу впали портативні металічні східці. По них зійшли дві постаті і зупинилися біля космольота. Вони були одягнені в незграбні скафандри з термоізоляцією, довгочасовим запасом кисню і їжі. В прозорих шоломах вмонтовано невеличкі радіопередавачі, з допомогою яких можна розмовляти в світі без повітря…

Це були Вікторія і Валерій — люди Землі.

Вони з цікавістю оглянулися, щоб роздивитися незвичайну планету, яка з невідомої причини вторгнулася в чужу систему…

…На фіолетовому небі серед сузір’їв сяяла далека блискуча зірка-Сонце. її проміння освітлювало навко-лишній пейзаж не сильніше, ніж Місяць вночі. Чорнозелена тінь падала від зорельота на сіру рівнину. Все на-вколо було якесь казкове, нереальне…

— Ну от бачите, Валья, — промовила Вікторія, — ваше передбачення здійснилося! Ми зустрілися — як це ви говорили — "на далекій невідомій планеті"…

Обличчя Валерія за прозорим шоломом усміхнулося:

— В інших умовах я був би щасливий з цього! Але тепер!..

Все було зрозуміло без слів. Обоє замовкли і з тривогою та цікавістю знову почали роздивлятися навко-ло. По лінії обрію Валерій визначив, що планета була розмірами не менша від Землі. Потім він нагнувся вниз і почав роздивлятися грунт.

— Вікторія! Погляньте-но сюди! — схвильовано промовив він. — Цей грунт створений організмами… ви розумієте?..

Вікторія відколупнула грудку під ногами і побачила, що Тригуб має рацію.

Це був справді такий же грунт, як і на Землі, тільки замерзлий в страшному холоді міжзоряного просто-ру…

— Значить, на цій планеті було колись життя, — задумано промовив Валерій. — Воно зникло від якоїсь космічної катастрофи. А тепер ця планета загрожує нам…

— Пора, Валья, — м’яко нагадала Вікторія. — Пора робити розрахунки — чи ця планета пройде мимо, не заподіявши шкоди, чи справді загрожує нам?..

— Так! — погодився Валерій і знову піднявся по східцях в зорельот. За ним Вікторія.

В каюті вони роздяглися і почали робити розрахунки…

В потужний телескоп Валерій спіймав малесеньку цятку — Землю, потім з допомогою найточнішого спектроскопа визначив швидкість планети по відношенню до Сонця і почав робити розрахунки шляху цього космічного мандрівника.

Колонки цифр і математичних рівнянь росли під його рукою на листку паперу. Вікторія поглянула в цю мить на Валерія і побачила, як він зблід.

— Що — дуже погано? — тривожно запитала вона.

— Так, — похмуро відповів Тригуб. — Ця планета пройде точно по орбіті Землі. Навіть дивно — чому все так виходить?.. Ніби хтось спеціально послав її нам на погибель…

— Ну, це вже містика, Валья!..

— Я розумію! Але якщо ми не розіб’ємо її, зустріч, а разом з тим катастрофа — неминуча!..

Він рішуче підійшов до радіопередавача і, настроївшись на Землю, заговорив:

— Земля! Земля! Уважно слухайте! Швидкість планети, всупереч даним обсерваторій, менша, а саме — двісті вісімдесят кілометрів на секунду. Це дає додаткові шанси!.. Шлях планети пролягає точно по орбіті Зем-лі. Сумнівів не може бути! Негайно висилайте зорельот з термоядерним пальним. Іншого виходу нема — тільки розбити цю планету!..

Земля відповіла:

— Через півгодини космольот вилетить у простір!..

Валерій полегшено зітхнув і виключив радіо.

— Нарешті, можна бути майже спокійними… Деякий час ми побудемо тут, доки корабель наблизиться — потім вилетимо. Ми будемо спостерігати, як ця планета розлетиться на шматки!.. Звичайно, з пристойної відстані… Правда, цікаве видовище?.. Це ж справжня космічна катастрофа!..

— Так! Але тепер уже з волі людей, — додала Вікторія.

— А поки що, — продовжував Валерій, — ми ознайомимось трохи з планетою. — Може, знайдемо щось цікаве…

Почулися сигнали радіо. Валерій знову включив динамік. Говорила Земля:

— Корабель з термоядерним пальним вилетів у простір.

— Повідомлення прийняв! Контролюйте весь час політ ракети і повідомляйте мене!.. — відповів Тригуб.

Знову виключивши радіо, він повернувся до Вікторії:

— Я зроблю невеличку подорож навколо космольота… Ви слідкуйте за сигналами з Землі і пеленгуйте також мені, щоб я не заблудився…

— Гаразд!

Валерій одягнув скафандр і опустився на поверхню планети.

— Алло! Вікторія! — почувся його голос по радіо, — чи чуєте ви мене?..

— Чую добре!

— Я буду підтримувати розмову з вами весь час. Не забувайте давати сигнали!..

Невелика пауза, а потім Вікторія знову почула слова Тригуба:

— Дивно — Сонце знаходиться на тому ж самому місці, що й раніше, тоді, як ми прилетіли! Очевидно, ця планета не обертається навколо осі! Недалеко бачу пасмо гір .. Ряд сріблястих піків! Дуже погано видно. Пі-

ду в напрямку до них, познайомлюся з рельєфом… Може, знайду щось цікаве.

— …Включаю прожектор. Нічого не бачу, крім крижаної пустелі. Дивно, дуже дивно — яким чином ця планета стала мандрувати в просторі?!

Раптом Вікторія почула вигук здивування, якесь бурмотіння.

— Що там цікавого, Валья? — запитала вона.

— Чудеса! — схвильовано відповів Валерій. — Вікторія! Тут в світлі прожекторів я бачу стіну… не ка-м’яну, не природну стіну… Ось я підходжу ближче.. Так! Я не помиляюсь — це, безумовно, витвір розумних істот!..

— Що ви кажете? — вигукнула здивована Вікторія.

— Такі Стіна якась напівпрозора, рожевого кольору… Безперечно, це робота розумних істот, які колись населяли цю планету! Але що ж трапилося з ними?..

— Валя! — обізвалася Вікторія. — Дивіться далі, може, буде щось цікавіше!..

— Йду! — відповів Тригуб. — Йду вздовж стіни. Вона тягнеться метрів на двадцять… Ага… Ось вона закінчується!.. Повертає під прямим кутом… О! Щось схоже на будівлю!..

— А входу не видно? — зацікавлено спитала Вікторія.

— Не бачу! Е, ні! Ось сходи… з того ж самого матеріалу… Я йду по них вгору. Вийшов на майданчик, який обгороджено бар’єром з трьох боків…

— А нащо ті бар’єри? — спитала Вікторія.

— Не знаю, — задумано відповів Валерій. — Істоти, безумовно, були високо розвинуті. Матеріал, з яко-го побудовано це спорудження, — синтетичний. Щось подібне до нашої пластмаси… Жаль, що доведеться знищувати планету, — а то ми могли б узяти звідси багато цінного. Я гадаю, що в руїнах таких споруджень знайдеться немало залишків їхньої культури…

Раптом Вікторія насторожилася. Почувся тривожний голос Тригуба:

— У мене під ногами щось затряслось! Треба пове…

На цьому його голос обірвався, і більше не було чути жодного слова…

— Валя! Валя! — закричала Вікторія. — Що з вами?..

Відповіді не було.

— Валя! Обізвіться! — без кінця повторювала дівчина, розгублено поглядаючи в ілюмінатор.

Вікторія включила автоматичний пеленгатор, а сама без кінця говорила в мікрофон одні і ті ж тривожні слова:

— Валя! Валя! Де ви?..

Тригуб мовчав.

Клубочок підкотився до горла Вікторії. її душили сльози, відчай і образа проти несправедливої долі! То-ді, коли все так добре склалося і вони були на шляху до повернення — раптом якесь непередбачене лихо спіт-кало Валерія!..

Почулися сигнали радіо. Це викликала Земля...

— Тригуб! Тригуб! Космольот з термоядерним пальним ми запустили з швидкістю десяти тисяч кіломе-трів на секунду. Він знаходиться на півдороги до планети. Вам пора відлітати!..

Вікторія настроїлась на передачу, схилилася до мікрофона і сказала:

— Земля! Говорить ракета Тригуба! Чи чуєте ви мене?..

— Хто це? — запитали з Землі.

— Це говорить Вікторія Деніс. Не дивуйтесь, що я тут! Коротко з’ясовую... Я вилетіла на космольоті Ге-ршера вслід Тригубу, тому що Гершер хотів використати зорельот для знищення Тригуба... Космольот росій-ського інженера загинув, мені вдалося врятувати Тригуба і на моєму кораблі долетіти до планети... Тепер став-ся трагічний випадок. Тригуб пішов розвідати місцевість навколо апарата і не повернувся... З ним щось трапи-лося, як він сказав по радіо... Я не встигла нічого розібрати!.. Що робити?..

— Інженер Деніс! — після невеликої паузи відповіла Земля. — Говорить Президент Всесвітньої Акаде-мії. Чекайте — скільки можна. Викликайте Тригуба по радіо, ждіть! Ми зобов’язані зробити все можливе для його врятування! Але за півгодини до зустрічі планети з зарядженою ракетою ви вилетите самі! Ви розумієте?..

— Гаразд! — тихо відповіла дівчина.

— Слідкуйте за годинником і нашими сигналами.

Земля замовкла. Вікторія — бліда і засмучена — невтомно викликала Тригуба по радіо…

…Пройшло кілька годин. По сигналах з Землі Вікторія взнала, що космольот, який ніс смерть планеті, знаходиться на відстані кількох годин польоту. Треба було готуватися до повернення. Такий був наказ з Зем-лі…

Вікторія ще раз оглянула в ілюмінатор околиці тьмяної зеленкуватої рівнини і сіла до пульта управління.

Важка сльоза покотилася по її щоці. Потім дівчина не втрималась і заридала, опустивши голову на пульт. Худенькі плечі здригались від плачу…

ДИВНИЙ СВІТ

…Від стрімкого падіння наче щось стиснуло Валерія за горло, в вухах зник голос Вікторії.

Майданчик, на якому стояв Валерій, швидко, як кліть в шахті, опустився вглиб, потім зупинився і рушив горизонтально. Стало темно. Зачудований Тригуб від страху й здивування не встиг і поворухнутися, як майдан-чик, що на ньому він рухався, зупинився… Валерій включив прожектор. Він був у своєрідному шлюзі. Відчувся подих повітря… Шлюз відкрився, знову майданчик рушив уперед, і в ту ж мить навколо спалахнуло сліпуче світло. Валерій закрив від несподіванки очі, потім оглянувся і застиг вражений.

Він знаходився в якомусь довгастому підземному приміщенні висотою в п’ятдесят–шістдесят метрів, стеля якого була зроблена з прозоророжевого матеріалу. Згори лилося яскраве світло. Приміщення

тягнулося, скільки сягало око, а по боках його росли блакитнозелені дерева і казково дивні плантації невідомих рослин. Майданчик, на якому стояв Валерій, безумовно, був початком автоматичної саморушійної дороги…

— Що це? — прошепотів Тригуб, не відриваючись від чудес підземного світу. — Чи це сниться мені!..

"Ні! Такий реальний сон не може приснитися!— подумав він.— Безумовно, це сховища розумних істот. Механізми діють, значить, я їх скоро побачу… Як дивно, як дивно…"

Ледве він встиг подумати це, як з бокового коридора вийшли дві фігури, подібні до людей. Вони мали руки і ноги, людиноподібне обличчя блідого кольору, на якому дуже виділялися великі пронизливі очі з неймо-вірно розширеними зіницями… Лиця були сухі, м’язисті, череп широкий, з високим чолом, покритий рудува-тим волоссям. Істоти були одягнені в комбінезони з м’якого сірого матеріалу.

Вони підійшли до Тригуба, кілька хвилин дивилися на нього, жваво жестикулюючи і про щось розмов-ляючи. Потім автоматична дорога рушила, і плантації рослин понеслися мимо…

Дорога зупинилася. Один з господарів жестом запросив гостя у двері, які безшумно відкрилися в боковій стіні цього незвичайного підземного приміщення. Валерій, який ще цілком не отямився, зайшов до невеликої кімнати, що була освітлена тим же приємним промінням, як і головне підземелля. Попід стінами стояли прозорі шафи. Всередині їх були видні невідомі прилади. Валерію запропонували роздягнутися. Він скинув скафандр. Господарі з цікавістю, але стримано, розглядали гостя. До приміщення зайшло ще декілька істот. Всі вони були схвильовані і урочисті. Один з господарів — старий, в зморшках, владно кивнув рукою. Погасло світле

Тоді Старий зупинився біля стола, що стояв посередині, і запросив гостя. Валерій підійшов, все ще зача-рований незвичайністю оточення. Але ж це не галюцинація, не сон! Він жадібно вдихає в груди повітря чужого світу, знаходиться серед людиноподібних істот з іншої системи, які чудом попали в цей куток світового прос-тору… Незрозуміло!..

Прозора поверхня стола спалахнула зеленкуватим світлом, потім потемнішала. На темному тлі посере-дині засяяв жовтий диск. Навколо диска з’явилися блискучі кульки, які поволі рухалися.

Тригуб скрикнув. Потім глухо промовив:

— Це ж наша система…

Старий показав на кульку, третю від центра, навколо якої оберталась ще одна — менша. Це були Земля і Місяць. Валя ствердно кивнув головою:

— Так! Ми прилетіли звідти!..

І знову все зникло. Стіни засяяли м’яким промінням.

Старий про щось порадився з своїми товаришами. Потім вийняв з шафи два прилади, подібні до шоломів древніх рицарів. Один шолом надів на голову Старий, другий подали Валерію. Він покрутив його в руках.

— Доведеться одягнути, — усміхнувся Тригуб. — Подивимось, що з того вийде!..

І одягнув шолом. Він м’яко охопив голову Валерія… На очі впав темний екран. В ушах м’яко задзижча-ло. Валерія охопило почуття чарівної невагомості. А з дивного незримого світу, з повної тьми неслися

струн-кими рядами чіткі образи і шикувалися в свідомості послідовними рядами. Що це?..

Через мить Тригуб збагнув, що йому передаються зорові зображення думок, які виникали в голові спів-бесідника, з допомогою цього шолома. Образи ставали все яснішими, з’єднувалися в комбінаціях, які породжу-вали зв’язані залізною логікою думки… І Валерій все зрозумів…

Старий передав:

— В недалекій сусідній системі наша планета оберталася навколо центральної зірки. Існуючи мільярди років, ми добилися величезних успіхів у вивченні таємниць світу, створили справедливе суспільство для всіх жителів…

— Але поволі почало погасати центральне світило. Вимирали тварини, зникали рослини… Ми поступово перейшли під землю, на протязі мільйонів років створили грандіозну сітку підземних міст і оранжерей. Та та-ким життям ми не могли бути задоволеними…

— Кілька десятків років тому рада Вчених вирішила перетворити планету в космольот і перелетіти, ко-ристуючись могутнім розпадом матерії, до вашої системи! Ми вивчили, що найпридатнішим місцем у вас є ор-біта вашої планети, і вирішили запустити свою планету по цій же орбіті, тільки з іншого боку центрального світила… Це надзвичайно тяжке завдання, але ми його виконаємо!..

— Ми хочемо знати лише одне — чи згодиться населення вашої планети, щоб ми увійшли у вашу систе-му!..

Рій образів зник. Старий напевне ждав відповіді.

Тригуб сконцентрував думку і згадав події останніх днів. Вони пролітали в його голові, мов осіннє листя. Та, очевидно, Старий все розумів, бо він залишався спокійним і непорушним…

Раптом Валя розгублено зупинив потік думок… Він згадав, що в світовому просторі з божевільною шви-дкістю мчить назустріч цій планеті космічний крейсер з страшним зарядом, який мусив розбити на шматки не-бесного гостя Але ж тепер в цьому немає потреби! Треба негайно телеграфувати на Землю!

Тригуб схопив Старого за руку, на хвилину зосередився, сконцентрував свої думки і викликав у свідомо-сті картину:

…В темному просторі пливе планета… Назустріч їй — ракета… Вони зустрічаються, вибух… І планета розлітається на безліч осколків…

Старий через хвилю зрозумів, що загрожує їхній планеті! Він передав таке:

— Ваш план був би правильним, якби наша планета летіла наосліп! Заспокойте Землю і скажіть, що ні-якої небезпеки нема! Ми летимо як брати!..

Валерій зняв шолом. Старий перемовлявся з товаришами, очевидно, розповідаючи про те, що взнав…

Тригуб хутко одягнув скафандр. Його вивели на саморушійну дорогу. Старий і ще один з господарів теж одягнули щось подібне до скафандрів з балонами для дихання. Стрічка дороги здригнулася під ногами, поплив-ла… Вона зупинилася тоді, коли Валерій і два господарі опинилися в шлюзі. Шлюз закрився… Стало темно. Над головою відкрився отвір, і майданчик, на якому вони стояли, миттю піднявся нагору, туди, де Тригуб опус-кався в підземелля раніше. Сяяло вдалині

холодне Сонце; на темному обрії, на тлі зірок вирізьблювався силует зорельота.

Всі троє хутко рушили вниз. Через кілька хвилин вони були біля корабля і піднялися по східцях до люка Господарі планети з незвичайною цікавістю і повагою розглядали велетенський апарат. Вони по своїй історії знали, якої мужності і сміливості потрібно, щоб летіти в світовий простір — геть від рідної планети...

Валерій натиснув автоматичний замок. Двері не відчинялися. Що трапилося? Де Вікторія? Чому герме-тично зачинений люк?..

Він поспішно включив радіо, про яке зовсім забув по дорозі, і промовив:

— Вікторія! Що з вами трапилося! Я жду вас біля входу!

В ушах пролунало не то зітхання, не то ридання. За люком щось загуркотіло, відкрився вхід, і Вікторія, одягнена в незграбний скафандр, впала в обійми Валерія.

— Боже мій, — плачучи, хлипала вона. — Я думала, що ви загинули, і вже збиралася вилітати!

— Бачте, яка ви,— пожартував Валерій.—Мене не так легко поховати...

— А це що таке? — здивовано вигукнула Вікторія, нарешті, побачивши господарів планети, які вийшли з-за спини Тригуба.

— Це розумні істоти, тутешні люди! Ви все зрозумієте! Я буду зараз говорити з Землею! Треба поспіша-ти — ракета з зарядом незабаром буде тут!..

Коли всі зайшли до каюти, Тригуб зняв шолом і включив радіо. Земля через десять хвилин відгукнулася.

— Алло! — сказав Валерій. — Негайно зберіть засідання Академії. Необхідно її рішення!..

З Землі через п’ять хвилин сповістили, що Всесвітня Академія якраз проводить засідання, телевізор включений, і Тригуб може починати. Валерій включив телепередачу…

На Землі, в гігантському залі Академії, на телеекрані з’явилося чітке зображення Тригуба, який стояв з відкритою головою, в скафандрі, біля нього — Вікторія, а поряд — дві чудернацькі постаті незнайомих істот…

Весь зал здивовано зашумів. Що таке? Що за видіння?..

— Увага! — почав Валерій.— Я вам все з’ясую! Планета, на яку прилетіли ми, не загрожує Землі! Ця планета заселена розумними істотами, подібними до людей, які живуть в підземних містах. Двох з них ви бачи-те на екрані!..

Тригуб показав на господарів, ті злегка вклонилися…

— Планета направлена в нашу систему їхньою волею з допомогою могутньої енергії атома. В системі, де вони жили, світило погасло, і вони вирішили переселитися в нашу планетну сім’ю! Вони просять дозволу в лю-дей Землі ввести свою планету на орбіту Землі з іншого боку.

Весь зал, вся Земля, що слухала Тригуба, полегшено зітхнула. І хоч все це було неймовірним, казковим — сотні старих і молодих вчених закричали:

— Дозволити!!!

Тригуб продовжував:

— Нехай уряди держав негайно затримають будівництво в Гренландії і перешкодять злочинному плану Гершера…

— Заспокойтеся, Тригуб, — відповів президент Академії. — Вчора військові сили великих держав за проханням Академії примусили Гершера припинити будівництво. Всесвітня Академія нині контролює всі запа-си ядерного пального в світі…

— Чудово! — вигукнув Тригуб і додав: — Тепер головне! Треба негайно викликати вибух на кораблі, який летить до планети. Повертати його на такій швидкості назад — неможливо!

— Ми зараз же дамо вказівки на контрольний пункт, звідки здійснюється керівництво по радіо. Слідкуй-те! Через п’ять хвилин корабель вибухне… — відповів президент.

Валерій виключив радіо. Він запросив господарів планети до ілюмінатора. Всі підійшли і почали дивити-ся в напрямку Сонця. Хвилина. Дві…

І ось… в темному просторі — недалеко від Сонця спалахнув пучок полум’я, охопив півнеба темними клубами диму, який моментально розсіявся в Космосі… Цей страшний вибух на мить осяяв навколишній краєвид блакитним промінням…

Все було закінчено. Тепер ні Землі, ні цій планеті не загрожувала більше ніяка небезпека…

ЗАКОНСЕРВОВАНА ПЛАНЕТА

…Через годину Валерій і Вікторія в супроводі господарів планети спустилися тією ж дорогою в підзе-мелля і, скинувши скафандри,

поїхали саморушійною дорогою знайомитися з дивним підземним світом. Той самий Старий, що говорив з Тригубом, тепер теж був поряд і давав необхідні пояснення…

Знову Валерію одягнули шолом, а коли було необхідно говорити, на очі спадали чорні екрани, і Старий передавав Валерію зорові зображення думок, які пояснювали все, що хотілося космонавтам. Тригуб передавав зміст розмови Вікторії…

Велетенська печера, яка починалася від вхідного шлюзу, незабаром перехрещувалася з іншими печерами таких же масштабів. Все разом, як пояснив Старий, створювало гігантську сітку підземель по всій планеті. На перехрестях печер були широчезні — до кількох кілометрів у діаметрі — площі з куполоподібною стелею, яка здіймалася на п’ятсот метрів вгору. Стіни підземних вулиць і площ, а також куполи, були створені з синтетич-них плит рожевого кольору. Джерела холодного світла ядерною походження були сховані за тими плитами і давали рівне яскраве освітлення. Без кінця тягнулися в підземеллі, де їхали мандрівники, ряди небачених рос-лин.

Вікторія торкнула Валерія за рукав:

— Попросіть, щоб дорога зупинилася! Я хочу побачити їхні плантації…

Валерій зробив знак. Старий зупинив дорогу, і всі разом вийшли на грунт — справжній земний грунт. Вздовж вузенького каналу, по якому швидко мчалася вода, розстилалися по землі повзучі рослини. Вони були всіяні синіми квітами, пуп’янками плодів і жовтогарячими плодами, подібними до динь. Старий зірвав один з плодів і подав Вікторії. Дівчина розломила його, і солодко-задушливий запах ударив у ніздрі мандрівникам. Валерій узяв половинку і поглянув запитливо на Старого.

— Це дуже цікаві плоди,— передав той,— наші землероби вирощували їх на протязі багатьох тисяч ро-ків. З кожним поколінням в плодах з’являлися нові ознаки, необхідні дослідникам. Тепер ця робота майже за-кінчена, і рослини вирощуються на плантаціях всієї планети…

— Що ж це за плоди і яке їх значення? — не стрималась Вікторія. Старий посміхнувся, зрозумівши запи-тання дівчини. Він опустив на очі екран, те ж саме зробив Валерій, і мандрівники взнали таке:

— Я не можу з’ясувати вам всього процесу, підбору необхідних ознак, але скажу лише одне: ці плоди стимулюють всі фізіологічні процеси в організмі, активізують мозок і на сотні років продовжують життя інди-відів, які систематично вживають плоди.

— Ну, раз так… — почала Вікторія і, не закінчивши, вп’ялася зубами в м’який соковитий плід. Валерій, піднявши екран, зробив те ж саме. Приємний холодок м’якушки плода освіжив піднебіння, і хвиля оп’яніння вдарила в голови мандрівникам. Потім, через хвилю, це почуття пройшло, і Вікторія та Валерій відчули, як мо-зок їх працює чіткіше, все тіло стає легшим і в свідомості виникає казкове почуття блаженства.

— Справді, які чудесні плоди, — отямившись від подиву, промовив Валерій. — Треба буде на Землі культивувати такі ж! Це набагато скоротить наші роботи по продовженню життя…

Він звернувся з цим же запитанням до Старого. Той ствердно закивав головою і додав:

— Ми з радістю віддамо вам всі свої надбання в будь-яких галузях науки. Це наш обов’язок! До цього зобов’язує солідарність, яка мусить зв’язувати розумних істот різних світів…

Після цього Старий запропонував мандрівникам їхати далі. Вікторія жартівливо захопила в жмені води:

— Цікаво, чи така, як у нас… — і випила. Вода була на смак, як дощова, — очевидно, дистильована.

Валерій подивився на безкінечну перспективу казкових плантацій.

— Невже під всією планетою тягнуться такі печери? Яка ж праця потрібна, щоб створити все це, скільки часу?..

— Все це створювалося за мільйони років — не дивуйтесь! — відповів Старий…

І знову автоматична дорога повезла мандрівників між двома рядами буйних дерев. Вона зупинилася на величезній площі. В усі боки від неї розбігалися печери з такими ж дорогами, плантаціями і рядами дерев.

Посередині площі здіймався до самого купола будинок з блідоблакитного матеріалу. Характерною особ-ливістю його була незвичайно ніжна округлість ліній. Вікон не було, тому що джерела світла будівники захова-ли всюди в стінах. В цьому будинку, як сказав Старий, розміщувалось управління автономної області планети. Таких областей — кілька тисяч. Всі вони об’єднувались в єдину планетну сім’ю, якою керувала Рада Вчених. Освіта тутешніх істот універсальна, і кожен індивід, який досягав певного освітнього цензу, був зобов’язаний кілька років входити в комітети по управлінню областями. Економічні, адміністративні та культурні зусилля областей координувались Радою Вчених. Давно вже стерлися всякі національні чи расові ознаки, які в далекому минулому розрізнювали народи. Тепер тут була єдина мова, єдині звичаї. Всі досягнення науки спрямовувалися на найповніше задоволення різних потреб розумних істот…

Валерія і Вікторію запросили в будинок. Вони піднялися по рожевих сходах і через блакитну арку зайш-ли в велику залу. Мандрівників оточило багато розумних істот. Серед них— кілька осіб, одягнених в блакитні туніки. Обличчя їх були ніжними, на головах — круглі чорні

шапочки Це, безумовно, були жінки. Вони з особ-ливою цікавістю розглядали золотокосу тендітну Вікторію, захоплено розмовляючи між собою. Чоловіки три-мали себе стриманіше.

Старий, який, до речі, був головою комітету самоуправління області, щось сказав присутнім. Ті відразу відійшли до пультів, встановлених по боках залу. Спереду засяяв велетенський екран. Старий, надівши знову шолом, звернувся до Валерія:

— Тепер по всій планеті зібралися представники всіх областей. Якщо дозволите, хай вони подивляться на вас — наших майбутніх сусідів!..

— Ми згодні і раді, — відповів Валерій. Ясне проміння вдарило в очі мандрівників

Передача почалася. Старий кілька хвилин говорив, потім показав на Вікторію і Валерія.

— Вся планета вітає вас, — сказав він. — Ми щасливі, що зустріли в Космосі подібних до нас…

Світло погасло. Залишилося лише рівне випромінювання стін. Потім поволі згасло і воно. Лише попере-ду сяяв блакитнуватим кольором екран.

— Ми покажемо вам наш світ, наші заводи, школи, поля,— сказав Старий.

На екрані виникло внутрішнє зображення шахти. В штольні машини, розташовані рядами, випромінюва-ли короткими імпульсами блакитні струмені енергії, і під їх дією порода спадала вниз, а потім стрічкою кон-вейєра пливла вгору. На екрані з’явився весь шлях, яким ішов потік руди. Збагачувальні фабрики, металургійні заводи, лабораторії з

дивними небаченими машинами і апаратами проходили перед зачарованими мандрівни-ками…

Технічний потенціал планети був такий неосяжний, що розумні істоти лише керували машинами… По-тім на екрані з’явилися поля, підземні ріки і озера, а понад ними блакитні будівлі, де жили розумні істоти. Міс-та з’єднувалися спеціальними тунелями, по яких мчалися з швидкістю звука сигароподібні апарати — транспо-ртні машини…

Валерій запитав, якою силою приводяться в рух всі машини. Старий відповів:

— Ми використовуємо силу розпаду чи синтезу будь-якого елемента. Апарати наші працюють практично безкінечно, тобто до того часу, коли треба замінити металічні частини… Цією ж силою ми виштовхнули нашу планету в простір. По екватору ми розташували ряд могутніх реактивних дюз. В них використовується енергія синтезу гелію — наймогутніша ядерна енергія! Ми поволі зупинили обертання планети навколо осі, щоб уник-нути катастрофи від раптового поштовху, а потім з допомогою реактивних двигунів на полюсах виштовхнули планету з її орбіти. Перед тим ми сконденсували атмосферу в спеціальних гігантських резервуарах, де вона зна-ходиться в твердому вигляді. Тепер вона вже наполовину використана для штучної атмосфери… Через світовий простір ми летіли з швидкістю, яка близька до швидкості світла. Років десять таму ми почали гальмувати пла-нету, щоб вивчити умови в вашій системі…

Старий замовк. На екрані показалося приміщення школи. В просторих залах учні, сидячи в кріслах, слу-хали мовчазного учителя. На запитання Валерія Старий відповів, що вони вільно передають думки на близьку відстань без шоломів. Цього їхня раса досягла мільйони років тому. Метод беззвучного зв’язку між людьми економніший і корисніший. Він в основному запроваджений в усіх школах…

Мандрівники здивувалися, що в містах і на полях, де молоді жінки збирали золотисті плоди, було дуже мало населення. Старий пояснив, що на протязі останніх тисячоліть, коли вони боролися з холодом і з неймові-рними труднощами переходили жити під землю, кількість населення дуже зменшилася… Тому тепер жінки тут знаходяться в привілейованому становищі і не виконують важкої праці. Але ще незрівняно більшою увагою на цій планеті оточені діти…

Могутні атомні станції, як пояснив Старий, безперервно оновлюють атмосферу підземель. Очищати по-вітря від вуглекислоти допомагає буйна рослинність в оранжереях. Ці самі станції будуть відновлювати атмос-феру планети, коли вона ввійде в нову систему на орбіті Землі… Потужність станцій така величезна, що це за-вдання буде виконане за кілька місяців.

Ще багато різних чудес побачили мандрівники, знову вирушивши в подорож по тунелях, і вже навіть не дивувалися тому, що зустрічалося по дорозі. Через кілька годин від напруження в обох заболіла голова, і вони зупинилися на березі величезного басейну, навколо якого було багато буйних рослин, подібних до земного хмелю, на яких висіли круглі плоди…

— Прекрасно тут у вас, — звернувся Валерій до Старого, — але важко так жити — весь час в штучному світі…

— Ви вірно говорите! — відповів Старий. — Якраз тому ми й вирішили переправити нашу планету сю-ди… Ми побороли всі хвороби, ми досягли чудес в синтезі органічних речовин, але замінити життя під промін-ням справжнього світила, на поверхні планети, ніхто не зможе! Передайте нашу вдячність людям Землі за дозвіл бути вашими сусідами!..

Тепло попрощавшись з Валерієм і Вікторією, господарі випровадили їх на поверхню…

Зелена тінь зорельота, як і раніше, лягала на тьмяну рівнину. Холодним промінням сяяло маленьке Сонце і яскраві різнокольорові зорі… Незабаром мандрівники були в каюті корабля і роздяглися. Тригуб зняв ска-фандр, склав його в нішу і підійшов до Вікторії. Включив освітлення. Очі Вікторії сяяли, мов зірочки, на худенькому обличчі. Тільки тепер Валерій збагнув, яка вона люба для нього, в яких незвичайних умовах знайоми-лись і зустрічались вони. І ніжність — велика ніжність теплою хвилею залила груди Валі. Він узяв руки Вікторії в свої…

— Ми повернемось сюди, Вікторіє, в цей дивний казковий світ! Ми ближче познайомимося з цими муж-німи істотами — нашими братами по духу…У них є багато такого, що нам треба буде вивчити і запозичити!..

Вікторія подивилася в ілюмінатор на тьмяну рівнину, на далекий вогник Сонця і знову підняла погляд вгору.

— Валья, — м’яко, як при першій зустрічі, промовила вона, — все закінчилось добре, чи майже добре, як в романах з хорошим кінцем! Земля — в безпеці, наші брати тут — на цій планеті — безумовно, зроблять своє діло… Значить, все гаразд! Ніхто нічого не забув? Як ви гадаєте?..

Валерій здивовано подивився на лице Вікторії: в її очах блискали іскорки сміху.

— То як же, Валья? — повторила вона. На щоках з’явилася лукава ямка. Валерій подивився на цю ямку і засміявся.

— Все зрозумів, Вікторія! Віта… — ніжні, додав він. — Ми забули…

— Ну… — червоніючи, прошепотіла Вікторія.

— Ми забули… поцілуватися… Так?..

Вікторія мовчки стала навшпиньки, обвилася худенькими руками навколо шиї Валерія. Він схопив її в сильні обійми, підняв, як пір’їнку, і завмер в гарячому поцілунку…

…А через півгодини розумні істоти — господарі планети — бачили, як величезна зелена тінь метнулася по чорній рівнині і гігантський зорельот людей Землі у вихорі вогню відлетів у фіолетове небо в напрямі до Сонця…

……

…Земля заспокоїлася. Відбулося кілька надзвичайних засідань Всесвітньої Академії з приводу незвичай-ної космічної події. Валерій Тригуб і Вікторія Деніс виступили на засіданні і розповіли про нову планету і ви-соку культуру тамошніх розумних істот…

На протязі року вчені всього світу слідкували в потужні телескопи, як нова планета по довгій спіралі входила в площину обертання планет, сповільнюючи політ до нормальної швидкості, з якою Земля оберталася навколо Сонця.

Згодом нову планету люди Землі бачили неозброєним оком Вона ставала все яскравішою, сяяла в небі майже так ясно, як Венера, а потім наблизилася до Сонця і зникла за центральним світилом ..

Це прийшла мить торжества Розуму. По орбіті Землі з другого боку оберталася навколо Сонця нова пла-нета — сестра Землі. Потужні прилади відновлювали атмосферу планети, вироблюючи кисень і азот в реакціях неймовірних масштабів.. Незабаром над планетою засиніло небо, на поверхню з підземних заповідників були випущені тварини; знову на широких просторах планети були посаджені ліси і посіяні трави. Поля, які довгі століття пустували в холоді міжзоряного простору, тепер давали перший урожай під життєдайними променями Сонця.

Діти, що народилися в підземеллях, в захваті простягали руки до Сонця, жадібно дивлячись на небачене явище… Та навіть дорослі, що пам’ятали своє тьмяне червоне світило, яке не давало ні світла, ні тепла, відчув-ши животворне тепло Сонця, були щасливими. Вони знали, що тепер довгі мільярди років можна жити і спо-кійно працювати. Крім того, блукаючи в міжзоряних просторах, розумні істоти знайшли подібних до себе — людей Землі.

Струмки Розуму зливались в потужну ріку, яка, безперечно, вела в океан Безкінечності.

Починався новий період існування розумних істот в системі Сонця. З Землі на нову планету вилітали ко-раблі з інженерами і вченими, які бажали ознайомитися з високою культурою своїх космічних братів.